GLASILO SINDIKATA PROSVETNIH IN ZNANSTVENIH DELAVCEV — LJUBLJANA, 2. MARCA 1960 — LETO XI. — ŠTEVILKA 5

PROSVETNI DELAVEC

Sezimo do korenin!

Ob polletni bilanci pedagoškega dela po razredih, ko naši javnosti posredujemo prve vidnejše rezultate kot pozitivne posledice reformiranih ukrepov in hkrati iščemo sorazmerja med objektivnimi pogoji, ki so v glavnem materialne narave, in subjektivnim momentom, ki je odvisen od naše pogumne volje do premagovanja ovir in od našega dobrega hotenja po zdravi ustvarjalnosti, nemara ne bo odveč ta skromna refleksija o tistem delikatnem poglavju družbeno-moralne vzgoje, ki nas zadolžuje v enaki meri vse brez izjeme in nima nihče pravice, prisvajati si občutek, da se ga to ne tiče.

O tem, kar nameravam povedati, sem razmišljal že dalj časa in, četudi ne gre za odkritje kakega novega pojava, menim, da je prav, če se ga dotaknem, zlasti še, ker me je nanj prav v zadnjem času opozoril zapisek v »Del. enotnosti«. Mislim na vzgojo Človeka v človeku, takega, ki bi hotel — ne na ukaz, marveč sam od sebe biti dober, ki na primer ne bo hotel v podjetju (ali kjer koli) krasti, pa četudi bi bila prilika za to še tako lepa in gotovost pri deliktu še tako velika. Osvetliti želim samo vprašanje nedotakljivosti tuje oziroma skupne lastnine kot eno izmed najvažnejših vprašanj (saj predstavlja v gospodarskem kriminalu domačega in svetovnega merila glavno točko pozornosti) in je zato umljivo, da izžarevajo v to smer najboljše silnice našega pedag. stremljenja.

Že dvoje, troje primerov iz šole nam dovolj pove. Razredni kolektiv potrebuje različni tehnični material za skupni aranžma. Denarja v šol. proračunu za take potrebe ni, starše finančno obremenjevati je težko. Kje dobiti lesonit, vezane plošče, žeblje in žico? Pa se nenadoma izkaže, da je učitelj podcenjeval razredne možnosti. Mahoma so namreč ponudbe brez stroškov tu: Tovariš, jaz bom prinesel lesonit — pri nas ga imamo dovolj, pa mizarskega kleja tudi, ker ga oče prinaša iz tovarne... In: Tovariš, jaz pa bom stricu rekla za žičnike, ki jih ima cele pakete... Končno se izkaže, da lahko dobimo gratis še marsikaj, česar v nekem podjetju ne proizvajajo, a vendar izvira od tam... Tak pogovor se mora pred učenci zaključiti z mnenjem, da delavci dobivajo blago v svojih obratih po znižanih, režijskih cenah. Drugo vprašanje pa je, če tako mnenje tudi v vsakem primeru ustreza resnici. Ali z drugo besedo to ne pomeni, da učitelj v razredu često obstane z zavezanimi usti, ker se beseda nehote zatakne ob mučnih motivih kakor zgoraj? Ko bi starši slutili, kaj vse otroci v šoli povedo (in to sami od sebe v svoji prirodno pošteni prostodušnosti), bi se verjetno potrudili, da vzamejo svoj del tega občutljivega in krhkega vzgojnega dela z otroki resno v roke in ga skušali dosledno izvajati do konca. (Učitelju, ki je dolžan graditi in čuvati avtoriteto staršev, mora biti nadvse mučno, s kritiko takih negat. pojavov delati nasprotno, če izhajamo iz normativnega stališča, da otroci najčešče v dejanjih staršev iščejo zgledov in moralne opore (opravičila) za svoja lastna ravnanja.

A kako doseči to brez pridigarskih metod? Mar nam bo to res nerešljiv problem vse dotlej, ko bo proizvodnja presegla osnovni standard materialnih dobrin in bi se nikomur več ne ljubilo krasti? (Dotlej bi morali po vsej verjetnosti zgraditi še pretresljivo število poboljševalnic.) Rešitev problema mora biti realnejša in bližja. Mislim, da leži zakopana v naši zavesti, v globokem spoznanju in vrednotenju vsega. Noben oče, noben starejši brat ali sestra, noben stric in noben sosed (torej nihče) bi ne smel prinašati iz podjetja svoje zaposlitve ničesar, kar ni pošteno pridobljeno. Vsaka nasprotna praksa bi otroku, ki prihaja iz šole, pomenila toliko kot udarjanje z nabrušeno sekiro po kremenu. (Prikrivanje ukradenega blaga ali pa lažno navajanje načina pridobitve je pred otroki povsem nesmiselno in brezuspešno, saj otrok vse odkrije ter svojo »Ameriko« nehote oznanja vsej okolici in to tem bolj gotovo, čim strožje so nasprotne sugestije prizadetih).

Ker absolutna večina staršev iskreno želi vzgojiti svoje otroke v poštene in značajne državljane, bi neoporečnost dóma v tem pogledu predstavljala adut, ki bi krepko podpiral napore domače vzgoje in učiteljeva beseda v šoli bi pri učencu našla rodovitna tla. Koliko laže in bolj veselo delo bi imel učitelj, ko bi predstavljal otrokom naraščajočo proizvodnost naše industrije in celokupnega gospodarstva kot rezultat absolutno poštenih naporov delavcev, med katerimi so tudi njih starši, sorodniki in znanci. Tako bi v zavesti učenca naravno rasel občutek, da morejo in smejo nastajati deficiti samo iz objektivnih ovir ali nesreč, ne pa zaradi tatvin in poneverb. Tako bi se tudi v otrokovem moralnem slovarju reklo grmu grm in kozi koza. Mislim namreč, da metodično še tako kvaliteten pouk, zdiferenciran do poslednje možnosti umskega dojemanja, ne more spremeniti bistva stare šole, če hkrati ne zazidamo temeljnega kamna, ki se mu pravi nezlagano in brezkompromisno poštenje od vrha pa do dna. Le na tem kamnu bo v otroku zanesljivo rasla nadgradnja širše izobrazbe ter boljše in trdnejše vzgoje. In če se bo iz stare preživele šole po zaslugi skupnih naporov rodila tista čudovita, tako težko pričakovana skupnost, ki bo našim otrokom v učilnici, v domači hiši in kjerkoli v javnosti topli sončni žarek, ki jih bo nenehno in ljubeče spremljal, bomo ta žlahtni brstič naše družbenosti lahko radostnega srca cepili na mlado steblo šolske reforme.

Janez Lampič

Šolskim vodstvom!

Uprava Prosvetnega delavca je razposlala upraviteljstvom osnovnih šol in ravnateljstvom gimnazij, ki še niso poravnala naročnine, račune za leto 1959 in 1960. Ker nam dolgujejo šole do konca leta 1959 še 200.000 dinarjev, jih prosi, da ji zaostalo naročnino čimprej nakažejo.

Uprava Prosvetnega delavca

Delo dijaških skupnosti na I. gimnaziji v Mariboru

Septembra 1959 je Prva gimnazija v Mariboru začela novo šolsko leto s takimi upi v bodočnost kakor malokatero leto. Pet let smo orali ledino na področju družbenega upravljanja, vsi s svojimi težavami in uspehi, tako oni na prejšnji klasični, kot mi tu na I. gimn. Z združitvijo obeh šol v eno, sedaj I. gimn., smo združili tudi bogate izkušnje iz prakse in to je tisto, kar nas je navdajalo s pogumom in vero v uspeh. Dne 27. sept. 1959 smo se zbrali na skupni konferenci šolski odbor, profesorski zbor in predstavniki dijakov iz vsakega razreda, da bi izdelali »program dela vseh organov družbenega upravljanja na I. gimnaziji« za šolsko leto 1959-60. Tu smo predvideli v glavnem delo posameznih organov družbenega upravljanja in zadolžili za izvršitev tega dela posameznike, skupine ali ves kolektiv. Poudarek smo dali zlasti kontroli nad izvrševanjem programa dela. Zdi se mi, da je mehanizem družbenega upravljanja na I. gimnaziji zdaj tako precizen, kakor si ga želimo v napredni sodobni šoli v socialistični Jugoslaviji. To trditev potrjuje naš program dela vseh organov družbenega upravljanja, program dela dijaških skupnosti in pravilnik o pravicah in dolžnostih dijaških skupnosti na naši šoli.

Omejil bi se za sedaj samo na vlogo dijaške skupnosti kot organa družbenega upravljanja. To je po mojem mnenju področje, ki je precej delikatno in o katerem se vse premalo piše, zlasti v naših strokovnih listih. Govoril bom o nekaterih dobrih in slabih straneh, kakor sem jih videl na tej šoli, tam od jeseni 1955. leta, ko smo začeli uveljavljati določila tedanjega zakona o vodstvu šol, pa vse do danes, ko sta čl. 101 in 102 Splošnega zakona o šolstvu — ki govorita o pravicah in dolžnostih dijakov pri družbenem upravljanju šole — na naši šoli v praksi že polno uveljavljena.

Na predlog dijakov na prvi ustanovni skupščini dijaške skupnosti jeseni 1955 je šolski odbor sporazumno s profesorskim zborom uvedel med drugim obvezno javno ocenjevanje, določil, da se preko nedelje in praznikov ne dajejo dijakom domače pismene naloge ter priporočil, da se po teh dneh po možnosti ne ocenjuje. Predsednik dijaške skupnosti je od tedaj vedno prisostvoval sejam šolskih odborov in konferencam profesorskega zbora. Kmalu pa se je pokazalo, da samo en dijak ne more vedno povsem zadovoljivo predstavljati dijakov cele šole. Saj se je dijak, sredi odraslih članov šolskega odbora ali profesorskega zbora lahko čutil osamljen. Tudi vseh problemov, zlasti onih iz nižjih razredov, ni mogel povsem vedno poznati predsednik, ki je bil prvotno voljen v najvišjih razredih. Zato so v poznejših letih dijaki začeli voliti tri svoje predstavnike v šolski odbor. Na konference profesorskega zbora pa smo že v šolskem letu 1956/57 klicali predsednike vseh razredov in še predsednika dijakov cele šole. Prva takšna konferenca, kjer je bilo poleg članov šolskega odbora in profesorskega zbora navzočih še preko 20 dijakov, je bila pravi preizkusni kamen za nas vse. Toda topot so bili prav dijaki tisti, ki so razbili led in ob koncu konference si lahko slišal govoriti celo tiste profesorje, ki so bili preje najbolj proti takim »novotarijam«: »Da, pri takšnem sodelovanju dijakov na naših konferencah pa zares ne more imeti nikdo nič proti.« Saj je n. pr. dijak, predsednik 7. razreda, izjavil sledeče: »Res je, naš razred je po uspehu zelo slab. Toda, kdo je tega kriv? Mislim, da v veliki meri profesorji, zato, ker so dijake, ki po znanju niso zaslužili tega, puščali naprej, tako na koncu petega kot šestega razreda. Zaradi teh je splošen nivo znanja v našem razredu padel. Tudi ostali v razredu si namreč sedaj ravno zato ne prizadevamo toliko, kot bi si sicer, če ne bi vladalo mnenje: »Ker bodo izdelali oni, bomo tudi mi.« Potreben je torej ostrejši kurz za tiste, ki se nočejo učiti.«

Glede nediscipline v razredu je neki zastopnik razreda govoril spet takole: »Menim, da bi mi dijaki in profesorji morali storiti več za dvig zavestne discipline v razredu. Za nepoboljšljive bi pa morale biti strožje kazni. Navada je namreč, da se kazni, izrečene med letom, na koncu leta kar vse odpuščajo. Zato se dijaki kazni nič preveč ne bojijo. Nekateri se jim celo smejijo.« Tako smo zaradi sodelovanja dijakov na konferencah neposredno zvedeli za njihovo mnenje in smo se takoj lahko tudi dogovorili, kako bomo nedostatke skupno odpravili. Danes skoraj ni na šoli konference ali sestanka, kjer bi govorili o naših dijakih brez njihovih predstavnikov, kajti praksa je pokazala, da imajo od takega sodelovanja koristi tako oni kakor drugi, ali bolje, da ne moremo eni brez drugih.

Najtežje v tem sodelovanju je bilo brez dvoma vprašanje odnosov med profesorji in dijaki. Prišlo je celo do nezaželenih scen in nerodnih položajev, ki jih tu ne bi rad navajal. Je pač tako, da smo vzgojitelji zelo občutljivi, če nas kdo kritizira, zlasti še javno. Res pa je, da so tudi dijaki večkrat prav krivični. Toda tu smo našli zelo dobro rešitev. Naš šolski odbor ob sodelovanju profesorskega zbora in predstavnikov dijakov v začetku vsakega leta sprejme poseben **»pravilnik o pravicah in dolžnostih dijaških skupnosti na I. gimnaziji«.** V ta pravilnik smo zato letos že tretjič vnesli člen, ki se glasi: O vprašanjih, ki se nanašajo na odnose med dijaki in vzgojitelji, mora skupnost razpravljati najprej neposredno s prizadetim vzgojiteljem, na katerega se mora obrniti predsednik dijaške skupnosti. V primeru nesoglasja mora skupnost zadevo rešiti z razrednikom in če je potrebno, nato z ravnateljem ali na sestanku z razrednim učiteljskim zborom, v skrajnem primeru pa s šolskim odborom. Besedilo tega člena v praksi dobesedno tudi izvajamo in na naši šoli lahko rečemo, da problemi profesor-dijak ne obstajajo več. Vsak vzgojitelj se namreč rad sporazume sam s prizadetim kolektivom tako, da je prav za obe strani. To tudi ni težko za vzgojitelja, ki tako hoče, ker je praksa pokazala, da je naša mladina v večini primerov zelo objektivna, pravična, včasih celo preveč stroga do sodijakov, gotovo pa je, da je često bolj kritična kot mi sami. Na kakšni stopnji so te njihove lastnosti in koliko so vsestransko pozitivne, je odvisno v veliki meri od nas vzgojiteljev. Trud, ki smo ga v ta namen vlagali, bo gotovo obrodil bogate sadove, ki jih bomo deležni tudi mi sami. Šola bo postala drugi dom za nas in dijake, ker bo tu prijetno in lepo kakor doma, kjer je red in sloga v družini.

V naši praksi smo kmalu spoznali, da je uspeh dijaških skupnosti odvisen od treh činiteljev. Ti so: prvič aktivna pomoč celotnega učiteljskega zbora dijaški skupnosti in razumevanje za njene težnje, v razredu pa zlasti prizadevnost razrednika. Saj je praksa pokazala, da razredna dijaška skupnost gotovo dobro dela, če ima dobrega in zares naprednega razrednika.

Drugič je odvisno delo skupnosti od tega, koga só dijaki izvolili v predsedstvo dijaških skupnosti. To velja zlasti za razred. Velja pa tudi za vodstvo dijaške skupnosti šole. Res je namreč, da kolektiv izbere svoje predsedstvo zato, da potem pričakuje od njega iniciative, organizacije dela, kakor tudi pravične rešitve problemov, ki nastopajo. Če predsedstvo ni dobro izbrano, da ne zna ali noče opravljati svoje naloge, tedaj mine gotovo eno leto, preden ga zamenjajo. Takšno neplodno leto se potem težko popravlja. Kolektiv je prikrajšan in izgubljeno se ne vrača zlasti v istem razredu. Imeli smo seveda tudi izrazite primere dobrih in slabih predsednikov šolske dijaške skupnosti. Tako je bil n. pr. prvi izvoljeni predsednik šole prava ovira pri razvoju in delu skupnosti. Težko smo čakali, kdaj po-

(Nadaljevanje na 2. strani)

Prav nič ne dvomimo, da se bodo člani XII. ljubljanske mladinske delovne brigade »Maksa Perca« — slika jih prikazuje na ljubljanski postaji tik pred odhodom — že čez nekaj dni, ko bodo daleč od ljubljanske megle, veselo smejali v novi delovni družčini daleč v Makedoniji; mladina bo letos zgradila 132 km avto ceste, ki bo povezala najjužnejše kraje naše domovine z najsevernejšimi; računajo, da bo delalo letos kakih 4000 mladincev in mladink več kot lani, ali: 452 brigad, od tega 272 brigad z delavsko in kmečko mladino, 133 srednješolskih in 47 študentskih; mladina bo imela vse možnosti za tehnično in strokovno izobraževanje — tam bo dvomesečni tečaj gospodinjstva in elektrotehnike v hiši, fotoamaterski, traktorski, dalje začetniški tečaji za zidarje, kamnoseke, minerje in druge kvalificirane gradbene delavce — marsikateri brigadir bo našel tam svoj poklic.

Svečane proslave 15-letnice osvoboditve in 10-letnice delavskih svetov v Pomurju

V soboto 13. februarja je bila seja komisije za vprašanja prosvetnih in znanstvenih delavcev pri OSS v Murski Soboti, ki so ji prisostvovali vsi predsedniki občinskih podružnic sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev. Razpravljali so o organizacijski utrditvi, ki je potrebna po izvršeni reorganizaciji, o delu v podružnicah glede na skrb za članstvo, o predavanjih, študiju in družabnosti. Posebej je bilo poudarjeno, da je potrebno imeti tesno povezavo s članstvom z najrazličnejšimi oblikami dela ter voditi skrb, kako živi članstvo, ker edino to lahko zavre fluktuacijo. Glede študija je bilo ugotovljeno, da so vse podružnice skupno z organizacijami ZK začele študirati Kardeljevo knjigo o zadružništvu, kar bo zaključeno ob koncu marca. Poleg najrazličnejših programov dela bodo vse podružnice v okviru proslav 15-letnice osvoboditve in 10-letnice delavskih svetov to svečano proslavile meseca maja na Dan prosvetnih delavcev okraja Murska Sobota. Dan prosvetnih delavcev bo velika politična manifestacija prosvetnih delavcev Pomurja, kulturni del proslave pa bo izpolnil pevski zbor »Slavko Osterc« iz Maribora. J. B.

MLADINA NA SNEGU

Občutno pomanjkanje smučarskih učiteljev

Letošnja zima nam je v začetku vzbudila upe, da nas ne bo tako kot že nekaj preteklih let razočarala in da bo nudila mladini v polni meri zimsko veselje v zasneženi naravi. Zato so bile tudi priprave za zimske tečaje in počitnice izredno razgibane. Šolam in društvom, ki imajo že večletno prakso, so se pridružili novi organizatorji. Pravočasna propaganda v dnevnem časopisju o pripravah je poleg ugodnega vremena pozitivno vplivala tudi na tiste, ki so s pripravami še oklevali. Občinski odbori ZPM, ki imajo nalogo pomagati pri organizaciji zimskega udejstvovanja mladine, se z vsakim letom bolj uveljavljajo s tem, da delo pravilno koordinirajo. V nekaterih občinah so bili ustanovljeni posebni odbori, ki so pripravili vse potrebno za dobro organizacijo smučarskih tečajev in zimskih počitnic. Naj omenim samo nekaj primerov: Občina Vrhnika je pripravila širok program zimske dejavnosti na Vrhniki, v Logu in Borovnici, poleg tega pa še smučarski tečaj na Zaplani. Občina Polje je organizirala tečaj na Besnici, poseben tečaj za okoličane in tečaj za učitelje osnovnih šol. Zaradi odjuge ta občina sicer ni v celoti izvedla programa, vendar je pokazala veliko razumevanje za smotrno izkoriščanje zimskih počitnic. Občina Vič si urejuje dom v Logu pod Mangartom, kjer se bodo v bodoče postopoma zvrstile vse občinske šole. Da bi bolje izkoristili vložena sredstva, so začeli misliti na gibljive počitnice, s čimer bi dosegli, da bi večje število mladine lahko izkoristilo ugodnost, ki jim jo nudi občina in šola. Dejstvo je, da šolska vodstva, šolske skupnosti čutijo veliko odgovornost za zdravje mladine in da se tudi na tem področju uveljavljajo smernice šolske reforme.

Resnično široko dejavnost v zimskih počitnicah lahko dosežemo, če je širok krog sodelavcev, ki znajo delo koordinirati. Zimsko udejstvovanje mladine je lahko tako raznoliko, da je organizatorjev vedno premalo. Poglejmo, kaj vse je bilo za letošnje počitnice pripravljeno: poldnevni in enodnevni smučarski tečaji doma, izleti, tekmovanja, zimske počitnice in zdravstvene počitnice, šolski in društveni tečaji v različnih krajih, nekateri od teh v eni izmeni po 10 dni ali v 2 izmenah po 7 dni. Dodajmo še široko akcijo Okrajne zveze za telesno vzgojo Ljubljana, ki je organizirala smučarske tečaje v krajih, ki imajo vse pogoje za smučanje in v katerih moramo to panogo načrtno širiti (Nova vas, Stari trg, Cerknica, Logatec, Rovte in dr.). Pravega rezultata sicer letos ne moremo zabeležiti, ker nam je vreme prav v času počitnic po svoje zaigralo, lahko pa ugotovimo, da je bilo na terenu zelo razgibano in da je vladalo navdušenje mladine nad pripra-

(Nadaljevanje na 2. strani)

Iz šole na Kamenici pri Mariboru: izdelovanje preprostega mikroskopa

Koncert pevskega zbora »Slavko Osterc« v Mariboru

V čast slovenskega kulturnega praznika je priredil mariborski zbor prosvetnih delavcev dne 8. februarja v Unionski dvorani celovečerni koncert. Vsaj tri dejstva so, zaradi katerih smo lahko tega koncerta veseli.

Prvič: zbor je v času od svojega zadnjega javnega nastopa (lanskoletna revija amaterskih pevskih zborov v Kranju) mnogo pridobil. Pridobil v številčnosti, v glasovni svežini in glasovnem blesku (tenorska skupina!). Drugič: »Slavko Osterc« je eden redkih okrajnih pevskih zborov prosvetnih delavcev, ki mu ni treba zagovarjati svojega obstoja s tistim starim, da »še živi«, temveč nasprotno: krepko dela! In končno: njegov zadnji koncert je privabil polno dvorano občinstva, ali z drugimi besedami — »Osterčani« imajo svojo publiko, dokaj širok krog ljudi, ki jih njihovo delo zanima.

Program, ki nam ga je predstavil zbor na svojem koncertu, je bil dovolj zanimiv in nov, da je pritegnil. Pri vsem tem je skrival tudi dovolj nevarnih mest (Šivic »Čekanje«, Slavenski »Voda zvira iz kamena«, Papandopulo »Kad igra kolo« . . .) — celo za bolj izkušene ansamble; nemara se je prav pri takih skladbah najbolj čutila poleg obvezne treme tudi prekratka študijska doba, ki si jo je zbor določil za svoj koncert. Vsekakor je to hiba, ki jo bodo »Osterčani« lahko do svojih nadaljnjih nastopov s temeljitim delom dodobra odpravili. Njihovim sporedom pa želimo v bodoče — ko bo zbor premagal začetno »učno dobo« svojih novih članov in postal resnično strnjen enoten ansambel — tudi upoštevanje sodobne slovenske tvornosti, zakaj od pevcev, ki so krstili svoj zbor po Slavku Ostercu, smemo to s polno upravičenostjo pričakovati.

Dirigent prof. Jože Gregorc odlično pozna svoj ansambel in ga popolnoma obvlada. S preciznim, jasnim, zgolj na najnujnejše odmerjenim dirigiranjem je svojim pevcem zanesljiv vodnik. Med najuspeleje in hkrati najintimneje podane pesmi tega koncerta smemo šteti njegovo interpretacijo narodne »Gor čez izaro« v Hubadovi priredbi.

ŠKOFJELOŠKI PROSVETNI DELAVCI NA TREBIJI

Nad sto prosvetnih delavcev škofjeloške občine se je zbralo v soboto 13. februarja na Trebiji — majhnem kraju v Poljanski dolini, 21 km od Škofje Loke; tam so svečano proslavili slovenski kulturni praznik — obletnico Prešernove smrti.

Iz Ljubljane povabljeni Slovenski godalni kvartet je izvajal znana dela romantičnih skladateljev. Program je vodil in povezoval profesor Rado Jan, ki je tudi recitiral nekatere Prešernove pesmi. Na zborovanje so povabili predsednika občine tov. Jožeta Nastrana. Le-ta je v svojem govoru predlagal, naj bi v loški občini osnovali Prešernov sklad. Vsako leto naj bi iz tega sklada nagrajevali najbolj zaslužne javne delavce na področju kulture, prosvete in šolstva. Predsednikov predlog je bil sprejet; že letos bo posebna komisija sestavila pravilnik o nagrajevanju iz tega sklada.

Po končanem kulturnem programu je zbrane prosvetne delavce povabil na večerjo predsednik občine. Večerji je sledil zabavni in družabni del programa.

Kadar govorimo o družabnosti med prosvetarji, lahko ugotovimo, da je te še vse premalo. V škofjeloški občini smo tokrat po dolgem času spet začeli gojiti družabno življenje. Vsi, ki smo se udeležili kulturno-družabnega večera na Trebiji, si takih večerov in zbližanj še želimo.

Občinskemu ljudskemu odboru v Škofji Loki, ki je bil pokrovitelj družabnega večera, gre zahvala, da je denarno podprl celotno prireditev. R.

Uspelo zborovanje v Radgoni

V ponedeljek, 22. t. m. so zborovali v Radgoni prosvetni delavci radgonske občine. Glavna točka dnevnega reda je bilo predavanje profesorja Bogdana Binterja o spoznavanju družbe. Razpravljali so še o raznih šolskih problemih ter rešili nekatera organizacijska vprašanja. Prvič se je zborovanja udeležilo tudi tehnično osebje.

Predavatelj je uvodoma povedal nekaj o predmetu samem in o učnem načrtu, nato pa je z njemu lastno virtuoznostjo na učni enoti Vode v Panoniji prikazal, kako si predstavlja obravnavanje tega predmeta tako, da je pouk življenjski. V prvem delu je vzel za osnovo geografijo, v drugem pa zgodovino. Cilj tega predmeta bo- di, zbližati učence s sedanjo družbeno problematiko. Če zapišemo, da je bilo predavanje zanimivo, je ta označba veliko preslaba za tisto, kar nam je bogato posredoval v kratko odmerjenem času tovariš Binter.

Nato so se prosvetni delavci pogovorili o nadaljnjem programu dela v tekočem letu. Vso skrb so posvetili strokovni, kulturni in politični rasti članstva ter delovnim in materialnim pogojem, v katerih živi članstvo. V tem smislu so si postavili tele konkretne naloge: imeli bodo še tri strokovna predavanja, na rednih študijskih sestankih pa bodo obravnavali aktualne teme iz pedagogike in tekoča politična vprašanja. V ideološkem študiju se bodo sindikalne skupine naslonile na osnovne organizacije ZKJ. Sindikalna podružnica bo člane redno opozarjala na pomembne strokovne in politične teme za individualni študij. Organizirala bo med letom študijsko ekskurzijo (verjetno v južne kraje naše domovine) ter še posebej izlet ob zaključku šolskega leta. Prosvetni delavci radgonske občine se bodo dalje udeležili Dneva prosvetnih delavcev, ki bo v počastitev 15. obletnice osvoboditve meseca maja v Murski Soboti. Ika

Občutno pomanjkanje smučarskih vaditeljev

(Nadaljevanje s 1 strani)

vami in nad učenjem. Vse to nam kaže, da moramo v bodoče krog teh tečajev še razširiti. Dopoldne so se urili v smučarski umetnosti šolarji, popoldne pa ostala mladina. Tudi v okrajnem merilu opažamo pravilno povezovanje dela. Okrajni odbor ZPM, Okrajna zveza za telesno vzgojo in pedagoški aktiv učiteljev in profesorjev telesne vzgoje so vsak po svoje doprinesli k pravilni usmerjenosti zimskega udejstvovanja. OOZMP je delo izdatno finančno podprl, Okrajna zveza za telesno vzgojo je prevzela stroške smučarskega seminarja za vse učitelje in vaditelje smučanja v Planici in vse potne stroške učiteljev, ki so odšli na tečaje na teren po njenem nalogu.

Zadnje muhaste zime nas ne smejo zavesti, da bi se pridružili tistim, ki so mišljenja, da so priprave na zimske počitnice odveč, ko vreme v zadnjem trenutku vse pokvari. Mislim, da bi morale biti priprave še bolj načrtne in premišljene: izkoristiti sneg tam, kjer je in kadar je!

Šola si mora biti pri pripravah na jasnem, kaj bo organizirala — smučarski tečaj ali zimske počitnice. Praksa je pokazala, da se polovičarstvo pri tem ne obnese, posebno, če se mladina želi naučiti smučanja, pa se predvideni tečaj izmaliči v običajne počitnice. Pravilno je, da šole organizirajo predvsem smučarske tečaje, zlasti tiste, ki razpolagajo s strokovnim sposobnim kadrom. Moramo priznati, da je dosedanja raven naših šolskih in društvenih tečajev v glavnem na primerni višini.

Pri letošnjih razširjenih pripravah za smučarsko delovanje se je izkazalo, da primanjkuje precejšnje število smučarskih učiteljev in vaditeljev. Ponovno lahko ugotovimo, da dosedanja vzgoja smučarskega kadra ni bila načrtna. Poziv Okrajne zveze za telesno vzgojo Ljubljana na vse smučarske učitelje in vaditelje za pomoč pri smučarskih tečajih tudi ni v celoti uspel. Za pomoč v popoldanskem času se je prijavilo neznatno število, malo boljši odziv je bil iz vrst članstva partizanskih društev — 30, iz vrst prosvetnih delavcev se je prijavilo 70 učiteljev in vaditeljev smučanja. Razumljivo je, da se mnogi zaradi službe niso mogli obvezati za celodnevno delo, vendar bi se lahko prijavili za pomoč v popoldanskem času. Ne smemo pa prezreti lepih primerov sodelovanja učiteljev in upraviteljev osnovnih šol pri smučarskih tečajih na deželi. Pri tem moram opozoriti na to, da se je že pred leti razpravljalo o večjem usposabljanju bodočih učiteljev za vaditelje smučanja že na učiteljiščih. Zato ne zadostuje samo en tečaj v teku njihovega šolanja, in to v I. letniku, temveč bi jih moralo biti več. To pomanjkljivost skušamo sicer popraviti s poznejšimi tečaji za učitelje osnovnih šol, kar pa ne more nadomestiti tega, kar bi lahko mlad učiteljiščnik v več tečajih dosegel med šolanjem. Če smo se odločili, da bomo že na naših šolskih tečajih skušali vzgojiti čimveč pomožnih vaditeljev, potem moramo na vsak način spremeniti odnos do vzgoje naših učiteljiščnikov za sposobne smučarske vaditelje. Na šolskih tečajih se je kljub slabi zimi usposobilo nekaj teh vaditeljev (Tehnična srednja šola 7, Vajenska šola kovinske stroke 4).

Naše šole imajo že lepo število smuči, ki jih posojajo mladini. Posebno na deželi so zelo dobrodošle, ker se le na ta način lahko uvaja sodobna šola smučanja. V letošnjih počitnicah je smučalo preko 400 mladine s šolskimi smučmi. Zato je prav, da podpiramo to akcijo, da šole dobijo čimveč parov smuči in bi morala biti to stalna naloga naših organizacij.

Iz poročil je razvidno, da so bila vplačila zelo različna, nikjer pa ni doseglo vplačilo stvarno ekonomsko ceno. Na podlagi tega lahko zaključimo, da bi bilo malo tečajev, če ne bi bilo podpor. V nekaterih občinah so prispevala tudi podjetja, predvsem s prevozi. Dokler bo oprema tako draga, ne moremo računati, da bo mladina lahko vplačevala polno ceno. Pri opremi dijakov in učencev smo opazili, da imajo zlasti slabo obutev.

Naša mladina se je na splošno povsod dobro počutila. Življenje na tečajih je bilo pestro in živahno. Smučarski strokovnjaki in pedagoški vodje so vsestransko poskrbeli za dobro razpoloženje. Program je bil za vse prilike pripravljen: šola smučanja, izleti, tekmovanja; za večerne ure pa so imeli mnogo pripomočkov: šah, druge igre, glasbo. Posebno priljubljena na mnogih tečajih so postala tekmovanja »Kaj veš, kaj znaš« in »Spoznavaj svet in domovino«. Prireditelji so pripravili tudi primerne nagrade v veselje mladini.

Čeprav letošnje počitnice niso tako uspele, kot smo želeli in bi tudi dosegli z vsemi našimi pripravami, če nam ne bi vreme nagajalo, lahko kljub temu napravimo nekatere zaključke, ki nam bodo koristili pri nadaljnjem delu. Predvsem moramo skrbeti za smotrno vzgojo smučarskega kadra, povečati število in zmogljivost naših postojank, vpeljati gibljive počitnice, ki bi naši mladini omogočile v čimvečji meri uživanje zimske narave in zimskega udejstvovanja.

Franc Borko

Pismo uredništvu:

POPRAVIMO KRIVICO!

Zaradi trenj obstoječih političnih strank v stari Jugoslaviji, zaradi nesocialnih tendenc raznih režimov je bil učiteljski naraščaj, ki je v tretjem deceniju diplomiral na učiteljskih šolah, hudo prizadet. Namesto, da bi bilo mlado učiteljstvo po končani učiteljski šoli nastavljeno po šolah, so mnogi morali čakati na nastavitev. Redke so izjeme, ki so dobile že po enem letu brezposelnosti zaposlitev v učiteljskih vrstah. Večina je morala čakati po dve, tri in v neredkih slučajih tudi po več let. Tako je n. pr. na mariborskem učiteljišču v letu 1936 diplomiralo okrog 90 mladih učiteljev. Od teh ni bil nihče še isto leto nastavljen, prav tako ne leta 1937. Šele leto 1938 je prineslo nekaterim zaposlitev v učiteljskih vrstah. Ostalim pa šele leto 1939 in še pozneje. Taka in podobna situacija je bila med diplomanti učiteljskih šol pred letom 1936 in kasneje.

Mladim učiteljem se je s tem zgodila težka socialna krivica, ki je mnoge potisnila v izredno težke gmotne razmere, v brezizglednost in duševno propadanje. Za svoj revni obstoj smo se morali ponujati in sprejemati miloščino takratnih bogatejših slojev v obliki instrukcij in drugih priložnostnih del, tudi težaških. Večina mladih učiteljev je izhajala iz delavskih in drugih slabše situiranih slojev. Prav redki so tisti, ki jih je takratna banovina nastavila iz tako imenovanega bednostnega fonda.

Tako so bili mladi učitelji ogoljufani za nekaj let svojega življenja. Leta čakanja se pa ne štejejo v službena leta. Prizadeti smo bili materialno in moralno. O vsem tem bi mnogi lahko povedali lastne izkušnje, ki vzbujajo vse prej kot lepe spomine.

Naš družbeni red je pokazal izredno intenzivnost pri razumevanju in reševanju krivic iz preteklosti, saj je n. pr. rešeno vprašanje bivših dekel, hlapcev in viničarjev, ki v stari Jugoslaviji niso plačevali socialnega zavarovanja. Danes se jim to upošteva v službeno dobo in šteje v pokojnino. Smatramo, da se je učiteljstvu v tem pogledu storila huda krivica, ki je imela za posledico večletno brezposelnost, večletni izpad prejemkov, kar je v mnogih slučajih ogrožalo materialno stanje posameznikov. Od prizadetih ne bo nihče dosegel popolno službeno dobo, temveč le starostna leta. Zopet bo prikrajšan.

Popravljanje te krivice iz preteklosti bi se prav gotovo tudi pozitivno zrcalilo v našem delu.

Predlagam, da izvede republiški odbor našega sindikata anketo, ki bi ugotovila dejansko stanje in pri odgovornih forumih dosegla ugodno rešitev tega vprašanja.

Žunec Oton

Delo dijaških skupnosti

na I. gimnaziji v Mariboru

(Nadaljevanje s 1. strani)

teče njegova mandatna doba. Bil pa je na žalost izvoljen za dobo 2 let. Hotel je trmasto hoditi čisto svojo pot, brez sodelovanja in posvetovanja z naprednimi dijaki in vzgojitelji. Za odnose vzgojitelj—dijak ni imel posluha ali pa nas je oviral v iskanju najboljše rešitve. Na srečo smo tedaj imeli zelo dober komite LMS, ki je s svojim predsednikom borbeno posegal tudi v delo dijaške skupnosti v šoli. Drugi predsednik šole je bil izvoljen iz vrst po uspehu slabših dijakov. Mnogi so menili, da zato tudi ne bo mogel biti dober predsednik. Dijaki so ga volili zaradi tega, ker so se bali, da ne bi bil izvoljen neki prijatelj prejšnjega predsednika, ki se je zelo potegoval za mesto predsednika, ter zato, ker so ga poznali, da rad dela. In res, ta drugi, po naključju izvoljeni predsednik je vodil svoje predsedstvo do sedaj najbolje in najuspešneje. Vzgojil je celo vrsto zelo dobrih organizatorjev po razredih. Tedaj je bilo na šoli največ uspešnih učnih krožkov za pomoč slabim dijakom. On sam je trdil, da predsednik, ki je n. pr. odličnjak, slabših dijakov ne more razumeti, tako da bi se za njih pomoč lahko dovolj zavzel. Poseben čut pravičnosti pa je imel v urejevanju odnosov vzgojitelj-dijak, kjer je posegal včasih z zavidanja vredno revolucionarnostjo, tako da od tedaj na naši šoli tu ni večjih problemov. Na svojem položaju pa je skrbel, da bi postal po uspehu vzgleden dijak tudi sam in ko je zapuščal šolo, je nesel v Ljubljano spričevalo skoraj s prav dobrim uspehom. V dobi njegovega predsedstva so bili položeni pravi temelji še sedaj veljavnega »pravilnika dijaške skupnosti« naše šole. Od tedaj so dijaki volili še dva predsednika šole, ki pa hodita po izglajenih poteh. Njih glavna skrb je, da dijaška skupnost izpolnjuje določila pravilnika.

Tretji faktor, ki vpliva na uspeh dela dijaških skupnosti, je v tem, koliko in kako se zanje zavzamejo in jim pomagajo komite LMS, ZK dijakov in aktiv ZK profesorjev na šoli. Smem trditi, da je k uspehu družbenega upravljanja na naši šoli do sedanje višine mnogo pripomoglo prav sodelovanje, nenehna skrb in pomoč teh najnaprednejših faktorjev šole, za kar skrbimo posebno še v letošnjem šolskem letu.

Pri našem dosedanjem delu, ki je posebno od začetka imelo glavno nalogo začrtati dijaški skupnosti pravo pot in ji določiti vlogo in njeno mesto kot organu družbenega upravljanja, smo imeli često velike težave. Bila je potrebna velika volja in vztrajnost pa tudi žrtev ni manjkalo. Toda žrtve so bile vredne doseženih rezultatov. Sedaj ima dijaška skupnost svoj pravilnik, ki ga vsako leto šolski odbor po potrebi le dopolni in na novo potrdi.

Rekel sem, da smo imeli težave, zlasti prvi dve leti. Povzročali so jih tako dijaki kakor tudi profesorji. Tako so n. pr. ob uvedbi javnega ocenjevanja dijaki to svojo priborjeno pravico včasih napak razumeli ali celo izsiljevali. Zgodilo se je med drugim, da so leta 1956 dijaki 8. a razreda izžvižgali profesorja, ko jim je pri ocenjevanju povedal ocene, namesto da bi se z njim pravilno pogovorili. Taki in podobni izpadi so bili seveda voda na mlin tistim konservativnim silam na šoli, ki so se protivile uvedbi novih odnosov profesor-dijak. Značilno je, da so si dijaki včasih izposodili kot predmet napada tudi profesorje, ki so stali v prvih vrstah borbe za njihove pravice. To je bilo sicer pozitivno v toliko, ker smo lahko takoj pravilno reagirali in ukrenili potrebno, da se podobne nepravilnosti ne bi več dogajale.

Da bi onemogočili vpliv konservativnih sil v našem razvoju, smo si pomagali takole. Rekli smo: »Dijaške skupnosti in njihove udeležbe v vodstvu šole so uvedene z zakonom. V koliki meri in kakšna bo ta udeležba, odloča za našo šolo naš šolski odbor. Zato so tozadevni sklepi šolskega odbora zakonsko obvezni za vsakogar.« Pri tem smo seveda zelo pazili, da je šolski odbor prinašal svoje sklepe demokratično na konferencah, kjer so bili prisotni tako profesorji kakor zastopniki dijakov. Take konference smo seveda dobro pripravili in sklep večine je bil obvezen za vse. Tak postopek je bil nujen n. pr. pri uvedbi javnega ocenjevanja ter pri prenosu nekaterih kompetenc in pravic na dijaško skupnost. V šolskem letu 1959/60 smo n. pr. vsem razrednim dijaškim skupnostim dali aktivno pravico soodločanja pri ocenjevanju vedenja kakor tudi pravico soodločanja pri opravičevanju izostankov od pouka. In naša redovalna konferenca ob polletju 1959/60 je bila tako kratka kakor še nikoli. Odpadla so namreč prejšnja dolgovezna razpravljanja o ocenah iz vedenja, o nedisciplini posameznikov in o neopravičenih izostankih od pouka, ker so to vprašanje rešili razredniki z razrednimi kolektivi po pravilniku že nekaj dni pred konferenco.

Kaj kmalu smo spoznali, da bo treba največ skrbi posvetiti organizaciji in delu razrednih skupnosti. Saj se pretežni del šolskega življenja razvija za sedaj še vedno v razredu in je torej razredna skupnost osnovna celica šolske dijaške skupnosti. Če delajo te dobro, je uspeh že v celoti skoraj zagotovljen. Toda kljub temu je tudi delo dijaškega predsedstva cele šole zelo pomembno. Rekli smo tudi že, da je zelo važno, koga bodo dijaki izvolili za predsednika svoje šolske skupnosti. Zato ne razumem, kako je mogel predstavnik neke pomembne šole v Mariboru lani na nekem sestanku, kjer smo govorili o problemih dijaške skupnosti v mariborskem okraju, izjaviti, da na njegovi šoli vlada mnenje, da predsedstvo šolske dijaške skupnosti nima kaj delati, ker je pač vse delo osredotočeno v razredu. Zdi se mi, da je to prav tako, kakor če bi kdo trdil, da ni treba na šoli šolskega odbora in ravnatelja šole, ker vsi učitelji dobro delajo. Zato se mi zdi pomembno omeniti, da smo mi letos za letno skupščino dijaške skupnosti pripravili program dela šolske dijaške skupnosti za leto 1959/60 iz predhodno predloženih programov dela posameznih razredov. Ta program je zares stvaren in izvedljiv. Predsedstvo šolske skupnosti pa bo imelo polno dela skozi vse leto že s tem, da bo kontroliralo izpolnjevanje razrednih programov dela in pri tem nudilo vso svojo pomoč.

Povedati še moram nekaj o najbolj kočljivi zadevi. Pri tem pa poudarjam, da je to izključno moje mnenje. Mislim namreč, da so težavam, ki smo jih imeli pri uvajanju dijaških skupnosti, krivi tudi višji prosvetni organi, ki ne kažejo dovolj zanimanja za to vprašanje. Menim: ker so dijaške skupnosti z zakonom predvidene, bi se zanje morali višji prosvetni organi vsaj malo pozanimati in povprašati vsaj enkrat v petih letih, ali te sploh živijo in kako se uveljavljajo. Od leta 1955 je bilo na naši šoli precej odposlancev in inšpektorjev iz Ljubljane, pa nisem slišal, da bi se kdo od njih kdaj pozanimal za kočljivo vprašanje udeležbe mladine v upravljanju šole, medtem pa so naši najvidnejši voditelji često poudarjali, da je glavna naloga v vzgoji pri nas uvajanje mladine v družbeno upravljanje. Ko sem svojčas v tem smislu govoril enemu izmed inšpektorjev iz Ljubljane o naših težavah in mu rekel, da bi zelo podprl nas, ki se na šoli borimo v dijaških skupnostih, če bi n. pr. na skupni konferenci s profesorskim zborom povprašal tudi o tem vprašanju, mi je odgovoril, da nima tega náloga in da inšpicira samo strokovno plat. To pomeni: če na kateri šoli v naši republiki še niso začeli izvajati splošnega zakona o šolstvu, ali pa ga slabo izvajajo, jih zato prav nikdo ne kliče na od-

O ocenjevanju rezultatov šolskega dela

V vsakdanjem življenju se vse premalo zavedamo — čeprav sicer dobro vemo — da ni vseeno, če ocenjujemo rezultate nekega dela objektivno adekvatno ali neadekvatno. Vsaka ocena ima namreč tudi regulativno funkcijo, ker je kvaliteta in kvantiteta vsake storilnosti v principu odvisna od stopnje predhodne objektivne ocenitve določene storilnosti.

Vemo, da ni ocenjevanje vsake storilnosti enako zahtevno. Zahtevnost ocenjevanja storilnosti je v osnovi nedvomno odvisna predvsem od stopnje objektivne ustreznosti meril, s katerimi merimo določene delovne rezultate. V materialni proizvodnji imamo objektivno — eksaktna merila za merjenje storilnosti, medtem ko spada na primer merjenje učno-vzgojnih rezultatov med najzahtevnejša in to zlasti iz naslednjih razlogov:

— ker gre pri šolskem delu za vzgajanje osebnosti v najširšem pomenu besede;

— ker nimamo za merjenje učno-vzgojnih rezultatov objektivno-eksaktnih meril. (Če uporabljamo številčne ocene in prikazujemo učne rezultate v odstotkih, še s tem nismo dokazali, da so to objektivno eksaktna merila za šolsko področje, tako kot ne moremo objektivno-eksaktno izkazati zdravnikove storilnosti s številom receptov, ki jih dnevno napiše!);

— ker so učno-vzgojni rezultati odvisni od delovne zmogljivosti in prizadevnosti učitelja in učenca, kajti učitelj ne more v šoli uspešno delati brez učenčevega sodelovanja in nasprotno.

Če hočemo torej razpravljati o ocenjevanju rezultatov šolskega dela, moramo obravnavati posebej ocenjevanje storilnosti pri učencih in posebej pri učiteljih, čeprav se obedve celostno dopolnjujeta in odražata v rezultatih šolskega dela. Pri tem nas pa zanima predvsem dvoje:

1. ali je obstoječe ocenjevanje rezultatov šolskega dela pri učencih in učiteljih objektivno adekvatno;

2. če je odgovor na prvo vprašanje negativen — in to je, kar bom skušal v nadaljevanju dokazati — kako bi mogli stopnjo objektivne adekvatnosti ocenjevanja storilnosti v šoli relativno (ne absolutno!) zvišati.

Končno si moramo biti uvodoma na jasnem še o tem, da ima vsaka šola dve vrsti osnovnih, sicer dialektično povezanih nalog: izobraževalne in vzgojne v ožjem pomenu besede. V tem primeru bi se omejili na razčlenitev ocenjevanja (ki vključuje merjenje, ker vsako storitev praviloma najprej izmerimo, nato pa po določenih kriterijih ocenimo) na izobraževalnem področju, to je na ocenjevanje učnih rezultatov pri učencih in učiteljih. (Razumljivo je, da je v pojmu izobraževanje implicitno zajeto tudi delno vzgajanje v ožjem pomenu besede.)

II. Ocenjevanje učiteljevega dela

Šolsko ocenjevanje učenčevega znanja je dobilo izrazitejšo in doslednejšo obliko šele v jezuitskih šolah, to je konec XVI. in v začetku XVII. stoletja. Metode merjenja in ocenjevanja učenčevega znanja se od takrat vsaj pri nas niso spremenile v svojem bistvu. V jezuitskem ocenjevalnem šolskem sistemu so zakoreninjene številčne ocene in v % izraženi učni rezultati, ki so tako značilni za našo splošno šolsko teorijo in prakso. Vsebini, metodam in smotrom jezuitske šole je tak ocenjevalni sistem povsem ustrezal, saj je šlo za to, da je učenec čim verodostojneje reproduciral predavano učno snov, kajti vsaka samoiniciativnost ali celo originalnost je bila najstrože prepovedana. Za tako reproduciranje učne snovi je zadostoval mehanični spomin in takratno merjenje in ocenjevanje učenčevih učnih rezultatov res ni bilo zahtevno. V XIX. stoletju pa se je začela menjavati formalistična osnova pouka, za kar ima velike zasluge zlasti Pestalozzijev pokret in delno tudi Herbart s svojo pedagoško psihologijo; s tem se je začelo izpreminjati tudi ocenjevanje učenčevega znanja. Ni šlo več za slepo reproduciranje učne snovi, prišli so do spoznanja, da je važnejše, kako se nekdo poslužuje pridobljenega znanja v konkretnih življenjskih situacijah. Pojavila se je vrsta pionirjev — borcev za reformo šolskega ocenjevanja. Protagonist tega pokreta je bil Horace Man, ki je formuliral že leta 1845 svoje reformne principe. Sledil mu je v Angliji George Fisher, ki je prenehal leta 1864 uporabljati običajne načine izpitov, vendar so ostale njegove težnje osamljene, ker so bile njegove zahteve za tiste čase še preuranjene. Šele po tridesetih letih — 1894 — je uspelo Riceju, da so začeli reformirati ocenjevanje učencev v ameriških šolah po načelih Thorndickeja in McCalla. Evropske šole so gledale — in še gledajo — te poizkuse v ameriških šolah zaradi tipičnega konservatizma z velikim nezaupanjem in šele danes, ko je vprašanje merjenja in ocenjevanja učenčevega znanja na dnevnem redu skoraj vseh šolskoreformnih razprav v Evropi, smo začeli počasi izpreminjati svoje nazore, ki so zakoreninjeni v večstoletni tradiciji.

Iz našega šolskoreformnega koncepta lahko povzamemo, da mora biti ocenjevanje učenčeve šolske storilnosti usmerjeno zlasti na:

— vzročno mišljenje
— sposobnost za praktično uporabljanje učne snovi
— sposobnost za pravilno in hitro odločanje
— sposobnost za postavljanje realnih smotrov
— sposobnost jasnega ustnega in pismenega izražanja
— prisvajanja delovnih navad
— socialistično zavest
— občutljivost za družbeno problematiko.

Brez kakega posebnega dokazovanja nam je jasno, da za zadostitev vseh navedenih nalog ni dovolj samo spomin, ampak da gre za oblikovanje celotne osebnosti, česar pa ne moremo ocenjevati z merili, ki so nastala pred več sto leti za ocenjevanje mehaničnega spominskega reproduciranja učne snovi.

Sodobna pedagogika deli merjenje in ocenjevanje učenčevega znanja v dve skupini: (Glej F. Troj: Prilog pitanju proveravanja znanja i ocjenjivanja učenika u našim školama — Beograd 1957!)

a) **subjektivno ocenjevanje** — kriterij za ocenjevanje določi učitelj, čeprav na podlagi določenega učnega načrta gre v tem primeru še vedno za izrazit subjektivni kriterij ocenjevanja,

b) **objektivno ocenjevanje** — kriterij za merjenje in ocenjevanje znanja ne določi posameznik, ampak je ta kriterij enak in splošen za vse učence. Objektivno merjenje učenčevega znanja izvajamo predvsem s standardiziranimi testi znanja.

Osnovna kvaliteta šolske ocene je v smislu skupnega imenovalca njena objektivna adekvatnost. Če je šolska ocena objektivno adekvatna, potem je tudi pravična, je pedagoško diagnostična in prognostična in je končno praviloma tudi pedagoško stimulativna. Če primerjamo subjektivno in objektivno merjenje učenčevih učnih rezultatov po vidiku objektivne adekvatnosti, potem ugotovimo, da ne moremo priznati subjektivnemu ocenjevanju objektivno-adekvatne **merilne** funkcije, kar dokazujejo naslednja dejstva:

— temeljna pomanjkljivost subjektivnega ocenjevanja je v učiteljevem subjektivnem kriteriju. Posledica je, da ni nujno, da dobi isti učenec za enako znanje pri istem učitelju v različnih časovnih razdobjih tudi enako oceno. Še manj verjetno je, da bi dobil isti učenec za enako znanje pri vsakem učitelju enako oceno. Eksperimentalno so dokazali (LAUGIER, PIERON, DOTTRENS, WAEYENBERGHE in drugi), da ocenjuje isti ocenjevalec celo iste pismene naloge v različnih časovnih presledkih različno; ocene so nihale od negativnih do pozitivnih in nasprotno. Dokazano je, da je okoli 30 % šolskih uspehov ali neuspehov rezultat golega naključja. (Glej: Waeyenberghe — Šolska selekcija in demokratizacija izobraževanja, Savremena škola, 1959, str. 149!)

— sedanje subjektivno ocenjevanje temelji na »štihprobi« ali »udarcu sonde«, kot pravi temu Waeyenberghe. Na podlagi dveh, treh vprašanj da učitelj oceno za celotno predelano učno snov in odtod ni daleč do pedagoške loterije in fatalizma pri učencih; učenci namreč iz izkušenj zelo dobro vedo, da je mogoče dobiti z isto količino znanja pozitivno ali negativno oceno;

— ocene, ki jih dobimo po subjektivnem načinu merjenja in ocenjevanja, niso pedagoško niti diagnostične niti prognostične, ker v resnici ne povedo niti učencu, niti učitelju, niti staršem, kaj učenec zna in česa ne zna;

— sedanji način ocenjevanja nam ne daje nobene objektivno utemeljene možnosti za primerjanje učnih rezultatov med učenci, med razredi ali celo med posameznimi šolami;

— v časovnem pogledu je subjektivno ocenjevanje najbolj neekonomično;

— obstoječi način ocenjevanja je najpogostejši vzrok za konflikte, nezaupanje in za nezdrave medsebojne odnose med učenci, učitelji in starši;

— subjektivni način ocenjevanja spremlja še cel niz negativnih činiteljev, od katerih bi bili še najvažnejši naslednji: vpliv učiteljevega razpoloženja in njegove simpatije ali antipatije do učenca; vprašanja niso vedno enako jasno in določeno formulirana; s svojimi pripombami, mimiko, gestikulacijami in dodatnimi vprašanji lahko učitelj učenca ohrabri ali omaloduši; učitelj ne more postavljati vsem učencem istih vprašanj, kar povzroča pri učencih zavest pristranosti; ker ne obstaja možnost kontrole zahtevnosti vprašanja, lahko dobita dva učenca enako oceno, čeprav je bil eden vprašan lažjo, drugi pa težjo učno snov; učenčev odgovor ni nikjer objektivno evidenten, kar lahko izrabljajo učenci, ko trdijo, da so »vse znali«, oziroma učitelj, da ni učenec »ničesar znal«; pri subjektivnem ocenjevanju se lahko poslužuje učitelj ocene za vzdrževanje discipline, v protekcionaške in maščevalne namene; učitelji s strožjim kriterijem forsirajo v višjih razredih svoj predmet na račun drugih učnih predmetov; nesamostojni učitelji lahko mehanično prikrojujejo svoje ocenjevanje ocenam iz drugih predmetov.

Če pa si ogledamo v nasprotju s subjektivnim ocenjevanjem objektivno ocenjevanje učenčevih učnih rezultatov, pa lahko ugotovimo predvsem sledeče prednosti takega merjenja in ocenjevanja:

— standardiziran test znanja je objektivno merilo za ocenjevanje učenčevega znanja. Vsi učenci rešujejo povsem samostojno brez učiteljevega vmešavanja iste naloge po istih zahtevah in s tem je objektivna adekvatnost ocene zagotovljena;

— vsak učenec mora odgovoriti na vsa bistvena vprašanja iz celotne predelane učne snovi, zato v tem primeru ne gre več za »štihprobo«, ker testi znanja niso »udarci sonde«, ampak odražajo znanje iz celotne učne snovi, s čimer odpade loterijski značaj ocene;

— na podlagi testnih rezultatov lahko učencu natančno povemo, kje je njegovo znanje zelo dobro, kje je dobro in kje je nezadostno, kar je izrednega pomena tudi za izboljšanje učiteljevega dela;

— rezultati testov znanja so istočasno tudi objektivno merilo (ker smo dobili testne rezultate pri vseh učencih na isti standardiziran način), s katerim lahko šele primerjamo kvaliteto dela med učenci, učitelji in posameznimi šolami;

— v pogledu porabe časa je merjenje znanja s testi znanja najbolj ekonomično;

— testni rezultati so objektivno evidentni in s tem odpadejo interpersonalni konflikti in nezaupanje med učenci, učitelji in starši, zato so testi znanja po načelu: čisti računi, dobri prijatelji, tudi osnova za zdrave medsebojne odnose;

— končno odpadejo še vsi ostali subjektivni činitelji, kot so vpliv učiteljevega razpoloženja, vse vrste favoriziranja in protekcionaštva itd.

Po vsem navedenem ne moremo biti v dvomu, da je nujno, da zamenjamo sedanje subjektivno ocenjevanje z objektivnim ocenjevanjem. Zanimivo je, da je moralo preteči več kot 100 let, da se je načelno uveljavila v svetovnem merilu zamisel objektivnega merjenja in ocenjevanja učenčevih učnih rezultatov. Testiranje nasploh je zavzelo v sodobnem svetu že tak obseg, da se je izoblikovala posebna psihološka znanstvena disciplina, to je testna psihologija. (Po podatkih neke ameriške testne bibliografije iz leta 1946 obstaja na svetu preko 5000 različnih vrst testov.) Razumljivo je, da ima testiranje poleg prednosti in nesporne bodočnosti tudi svoje pomanjkljivosti in nasprotnike. Absolutnega merila za šolsko ocenjevanje ni pa čeprav bi uporabljali celo elektronske stroje. Ocenitev učenčeve storitve je zaradi svoje imanentne specifičnosti vedno relativna in torej le omejeno objektivna. Zavedati se moramo, da nam gre za to, da zvišamo stopnjo relativne objektivnosti šolskih ocen; samo s tega vidika presojamo danes tudi vrednost testiranja in ga zato ne želimo v nobenem primeru naivno absolutizirati.

Če smo izvedli merjenje učenčevega znanja, stojimo pred vprašanjem, kako izraziti oceno njegovega znanja. Možnosti je več: ali matematično (s točkami, s številčno oceno) opisno ali matematično in opisno. Če pretehtamo do podrobnosti navedene možnosti, bi se odločili predvsem za opisno oceno in to iz sledečih razlogov:

— ker je to najbolj naravna oblika ocene

— daje razčlenjen prikaz učenčevih učnih rezultatov, kar je izrednega pomena za učence, učitelje, starše in za šolske oblasti

— samo opisna ocena je lahko pedagoško diagnostična in prognostična, medtem ko je številčna ocena vedno samo abstraktni simbol, ki si ga lahko razlaga vsakdo po svoje

— ker indirektno navaja tudi druge vzroke za uspeh oziroma neuspeh

— je psihološko razvojno poantirana

— ker daje več možnosti za pedagoško stimulativnost ocenjevanja.

Kakšne so sedanje možnosti za uvajanje objektivnega ocenjevanja učencev v naše šole?

Ker je konstruiranje standardiziranih testov znanja intelektualno izredno zahtevno, naporno in dolgotrajno delo, ki ga lahko opravi samo skupina izkušenih strokovnjakov, to je: testnih psihologov (torej specializiranih psihologov) in učiteljev-praktikov z dolgoletno uspešno šolsko prakso za posamezna učna področja oziroma učne predmete, nimamo izgledov, da bi mogli uvesti standardizirane teste znanja v naše šole že v bližnji bodočnosti, čeprav se je Zavod za napredek šolstva LRS že lotil te zahtevne naloge. (V šolskem letu 1958/59 sta zbirali dve šoli: Eksperimentalna osnovna šola Fr. Levstika v Ljubljani in Osnovna šola v Laškem »surovo gradivo« za teste znanja za stopnjo osnovne šole.) S tem pa seveda ni rečeno, da ne bi mogli ničesar podvzeti v prehodnem obdobju za uvajanje objektivnega ocenjevanja v šoli. Pod določenimi pogoji bi mogli takoj pričeti z uvajanjem neformalnih testov znanja, ki niso v pogledu konstruiranja in ovrednotenja rezultatov tako zahtevni kot standardizirani testi znanja. Z uvajanjem neformalnih testov znanja v naše šole ničesar ne tvegamo. Nadalje bi mogli takoj uvesti poleg obstoječih številčnih ocen še preproste opisne ocene, ki bi — čeprav še tako relativno — vendarle povečale objektivno adekvatnost sedanjih šolskih ocen.

Osnovna šola v Markovcih, ki praznuje letos 150-letnico obstoja; berite članek na 4. strani

I. Ocenjevanje učenčevega znanja

Upravitelji, ravnatelji in inšpektorji ocenjujejo učitelje prav tako po subjektivnih kriterijih, kot ocenjujejo učitelji svoje učence, saj si ustvarjajo svoje sodbe o kvaliteti učiteljevega dela predvsem na podlagi kontrolnih hospitacij in vse to zopet po principu »štihprobe«. Tega jim ne moremo zameriti, ker nimajo druge možnosti, kot je zaenkrat nima učitelj-ocenjevalec v odnosu do učenca.

Če bi imeli standardizirane teste znanja, bi se bistveno izpremenila tudi situacija v pogledu ocenjevanja učiteljev. Pri subjektivnem ocenjevanju ima lahko isti učitelj pri različnih predpostavljenih ob enaki storilnosti različne ocene, pri objektivnih merilih to ne bi bilo mogoče. Eventuelno favoriziranje učiteljev — teatralikov bi vsekakor izgubilo na ceni, ogromna večina učiteljev, ki delajo z maksimalno prizadevnostjo pa bi dobila preko testov znanja nesporno priznanje za svoje kvalitetno delo.

Vendar če bi ocenjevali celotno vrednost učencev in učiteljev na področju izobraževanja samo po rezultatih testov znanja, bi kljub temu delali obojim krivico. Rezultatov šolskega dela ne pogojujeta samo delovna zmogljivost in prizadevnost činiteljev, od katerih bi morali brezpogojno upoštevati vsaj naslednje:

— **razvojno stopnjo učenčeve splošne inteligentnosti,** ki jo ugotavljamo z razvojnimi inteligenčnimi testi. Tako bi dobili najprej individualni razvojni IQ za vsakega posameznega učenca in končno razvojni IQ za določeni razred;

— **učenčeve domače delovne pogoje za šolsko delo** — izdelati bi morali individualne in kolektivne razredne sociograme ter pedagoške analize družin, nakar bi mogli celo izračunati po določenih vidikih koeficient ugodnosti ali neugodnosti učenčevih domačih delovnih pogojev za šolsko delo. (Učiteljeva delovna zmogljivost in prizadevnost je lahko maksimalna, vendar bo njegova storilnost v vsakem razredu drugačna, ker ima vsak razred drugačni razvojni IQ in ker imajo učenci v vsakem razredu drugačne domače delovne pogoje za šolsko delo);

— **učenčeve šolske delovne pogoje** (pouk v izmenah, opremljenost šole z učnimi pripomočki, delovna obremenitev učiteljev, število učencev v razredu itd.);

— **učiteljeve delovne pogoje.**

Torej šele takrat, ko bi poznali vse pravkar navedene činitelje, bi mogli kolikor toliko objektivno primerjati med sabo učence, učitelje in posamezne šole. Najidealneje bi bilo, če bi prikazali v % koeficient pogojev za maksimalne učne rezultate (in to bi ne bilo nemogoče, čeprav vemo, da tak koeficient ne bi imel v nobenem primeru absolutne vrednosti, vendar bi bila, čeprav relativna, vrednost takega korelativnega koeficienta velik napredek v našem šolstvu) in bi ga primerjali z doseženimi učnimi rezultati. Potem bi lahko dobili v principu dve vrsti rezultatov: minus diference in v najboljšem in skrajnem primeru bolj teoretično kot praktično možen ekvivalent med koeficientom pogojev in med dejanskimi učnimi rezultati. Šele preko take primerjave bi se dokopali do objektivnejšega vrednotenja ljudi, takrat bi šele spoznali, da obstajata v resnici dve vrsti storilnosti: da je lahko storilnost učenca, ki je izdelal razred z zadostnim uspehom, višja od storilnosti njegovega sošolca, ki ima boljše spričevalo oziroma, da je lahko storilnost učitelja, ki ima nizek % pozitivno ocenjenih učencev višja od storilnosti učitelja, ki se lahko izkaže z visokim % pozitivno ocenjenih učencev...

— — —

Končni življenjski smoter vsakega človeka naj bi bil, da bi živel tako življenje, v katerem bi lahko maksimalno razvil vse svoje pozitivne sposobnosti, ker bi le v tem primeru maksimalno koristil skupnosti in bi tudi dosegel najvišjo možno stopnjo osebnega zadovoljstva in sreče. To je absolutni ideal, ki se mu lahko samo približamo, vendar je stopnja realizacije te človekove individualne in družbene afirmacije v znatni meri odvisna od šole in šolskega ocenjevanja. Če je poklicni vzgojitelj sposoben spoznati in globlje doživeti to zakonito funkcionalno soodvisnost med šolskimi ocenami in med človekovo življenjsko afirmacijo, ko tudi soodloča s tem, ko učenca ocenjuje, o formatu, ki ga bo nekdo v življenju dosegel, potem ne more ostati ravnodušen do šolskega ocenjevanja, ker se nujno zaveda velike odgovornosti, ki jo ima tudi v tem pogledu kot poklicni vzgojitelj, saj gre skozi njegove roke več tisoč mladih ljudi in se posledice njegovega vzgajanja in ocenjevanja odražajo v več sto tisoč življenjskih letih. Ta odgovornost pa je — brez primitivnega idealizma — ena najbolj častnih in težkih odgovornosti, ki jo more imeti človek.

Širec Jože

---

govornost. Da je temu tako, naj navedem v ilustracijo naslednji primer. Dijakinja mojega razreda je morala zaradi preselitve staršev v drugo šolo izven okraja. Ker je bila tu dobra organizatorka razredne skupnosti, je skušala to delo nadaljevati tudi v novem kolektivu. Tam je pripovedovala, kako je bilo v Mariboru na I. gimnaziji. Zgodilo pa se je, da je zaradi takega govorjenja morala v ravnateljevo pisarno, kjer ji je bilo rečeno, da mora preklicati to, kar je govorila, zlasti kar zadeva javno ocenjevanje in druge pravice, ki jih baje imajo njeni bivši sošolci, češ da takšno govorjenje vnaša zmedo v šolo. Na isti način si je razlagati tudi to, zakaj n. pr. posamezne šole iz drugih okrajev prosijo šole v mariborskem okraju, naj jim pošljejo svoje »pravilnike dijaških skupnosti« kot vzorec za sestavo njihovih pravilnikov. To pomeni, da takih pravilnikov drugje nimajo in se še vedno lovijo kot mi nekoč. Če pa ti pravilniki kje obstajajo, bi mi tu v Mariboru prav želeli videti, kako so drugje rešili mnoge probleme, ki so nam skupni. To povezavo bi po mojem mnenju moral opravljati nekdo iz Sveta za šolstvo LRS. Nikakor ne bi smeli biti mi ,ki delamo na terenu, tako dolgo prepuščeni goli stihiji.

Obratno pa je res, da je naš okrajni Svet za šolstvo zadnje dve leti na tem področju precej napravil. Na predlog »šolske komisije« pri okrajnem komiteju LMS je poslal vsem šolam v okraju osnovna navodila za sestavo pravilnika dijaških skupnosti. Spomladi leta 1959 je poslal podoben osnutek kot vzorec za sestavljanje »programa dela vseh organov družbenega upravljanja«. Zato je družbeno upravljanje na šolah mariborskega okraja zadnji čas precej zaživelo.

Končno še nekaj o problemih, ki smo jih močno zapazili v šolskem letu 1958/59 in ki so posledica dela dijaških skupnosti na naši šoli. Dejstvo je, da naši dijaki prav dobro poznajo in tudi uporabljajo vse pravice, ki jih daje pravilnik njihove skupnosti na šoli. Pri tem pa često pozabljajo na dolžnosti, ki jim jih pravilnik tudi nalaga. Ne zavedajo se povsem resnice, da je ni pravice brez dolžnosti. Ker pa do vseh svojih pravic pridejo lahko brez vsake borbe, se mi zdi, da se to na mladini izraža v tem, da postaja tudi vedno bolj neborbena. V minulem šolskem letu so se n. pr. razbili vsi učni krožki za pomoč šolskim dijakom. Tisti dijaki, katerim je razredna skupnost pomoč nudila, skratka na krožke niso prišli ali pa so drugače delo krožkov onemogočali. Zato letos uporabljamo individualno metodo tako, da po en dober dijak odgovarja za uspeh enega ali največ dveh slabih sodijakov. Ali: naš pevski zbor šteje komaj 40 dijakov, kar je za tako veliko šolo daleč premalo. Do sedaj nam ni uspelo doseči pri dijakih, da bi dobri pevci zavestno smatrali za svojo dolžnost sodelovanje v pevskem zboru, ki bi moral biti tak, da bi nas vredno in častno predstavljal tudi izven šole. Podobno je z vedenjem naših dijakov v gledališču, kjer imajo svoj abonma. Dijaška skupnost ne ukrepa, da bi takoj onemogočila tiste, ki s svojim nemirom včasih motijo izvajanje igralcev na odru. Dalje, novoletna jelka, proslava dneva JLA in druge prireditve razrednih kolektivov uspevajo večinoma mnogo bolj v nižjih razredih kot v višjih, ki bi pravzaprav morali biti vzgled mlajšim. To pomeni, da kolektivi v zadnjih razredih niso več tako homogeni in da tam posamezniki češče popuščajo v dolžnostih do svojega kolektiva. Naštel bi lahko še nekaj podobnih primerov, ki zadevajo tovarištvo, sploh odnose dijak-dijak, discipline, športa in pridobivanja splošne izobrazbe tudi izven šolskih ur. Mislim, da smo pri svojem delu preveč pazili na to, da dijaške skupnosti ne bi morda postale nekake podaljšane roke šolske uprave in smo jih zato premalo konkretno zadolževali za določene naloge. Enega izmed glavnih vzrokov teh in takih nepravilnosti je obrazložil tovariš Lev Modic v 2. številki Prosvetnega delavca, kjer pravi: »Naš šolski režim, ki stremi po zavestni disciplini, zahteva močnejši vzgojni vpliv učitelja, pa tudi močnejši vzgojni vpliv doma in družbe, zlasti mladinske organizacije in drugih društev. Dokler tega ni in dokler predvsem ni skladnosti med vsemi temi faktorji, bomo imeli še velike težave.«

Peter Knehtl

Domžalski prosvetni delavci so zborovali

V soboto 13. februarja t. l. so se zopet zbrali učitelji in profesorji vseh šol domžalske občine na svoje drugo zborovanje v tem šolskem letu. Zborovanja se je udeležil tudi sekretar občinskega odbora SZDL tov. Klopčič Janko in predsednik občinskega sveta Svobod in prosvetnih društev tov. Kušar. Tov. Trček Lojze je po otvoritvi in pozdravih podal izčrpno poročilo o kongresu prosvetnih delavcev v Beogradu, ki so ga vsi navzoči z zanimanjem poslušali. Nato je govoril prof. tovariš Golob iz Ljubljane o strokovnih aktivih, ki že danes delajo tako v republiškem kot v okrajnem merilu in ponekod tudi že v občinskem merilu. Decentralizacija teh strokovnih aktivov je nujna zaradi čimvečje množičnosti in večjega sodelovanja naših prosvetnih delavcev. Nato je predsednik predlagal, naj bi že na tem zborovanju dejansko ustanovili strokovne aktive v naši občini. Predlog je bil sprejet in ustanovljeni so bili sledeči strokovni aktivi za občino Domžale:

za angleški jezik, vodja bi bil tov. Poznič, za zgodovino z vodjem tov. Flerinom Milanom, za matematiko in fiziko z vodjem tov. Sagadinom, za biologijo z vodjem tov. Modičevo, za glasbeni pouk z vodjem tov. Habetom, za risanje z vodjem tov. Merharjem, za telesno vzgojo z vodjem tov. Končino in za gospodinjstvo z vodjem tov. Fapčičevo. Aktiv za pouk v I., II. in III. razredu osnovne šole bi vodila tov. Zakrajškova, ki bi ji pomagala še tovarišica Čelebičeva, aktiv za pouk v IV. in V. razredu pa bi vodila tov. Velkovrhova. Strokovni aktiv za pouk v VI., VII. in VIII. razredu naj bi se tudi ustanovil čimprej. Politični aktiv pa že vodi v naši občini tov. Vidali Ivan.

Po precej živahni diskusiji, v kateri je bilo predlagano tudi to, naj bi se v okviru domžalske občine ustanovil učiteljski pevski zbor, ki bi lahko z uspehom sodeloval na proslavah in prirejal koncerte in ki naj bi postal obenem tudi praktična šola za naše učitelje pevovodje, so vsi navzoči z odobravanjem prisostvovali prikazovanju dveh domačih poučnih filmov.

Vodnik Nace

POTREBNA JE POMOČ IN RAZUMEVANJE

Lani smo imeli v Ljubljani poskus družinske vzgoje v domu

V vseh panogah družbene dejavnosti, v trgovini, politiki, zgodovini ali na drugem področju čutimo težnjo po nečem boljšem in naprednejšem. Nikoli se ne vračamo nazaj, ne iščemo slabše, temveč boljše. To posebno velja za vzgojo, predvsem za širšo vzgojo, kajti v družinski vzgoji se bomo morali še dolgo časa boriti z zastarelimi načini vzgajanja. Torej iščemo boljše!

Vojna in tudi povojne razmere so nam dale precejšnje število otrok, katerim starši niso mogli, ali niso marali nuditi pravilno vzgojo. Vsaka občina je skušala take nezdrave družine popraviti in nuditi otroku, če že ne družinske vzgoje, pa vsaj delež vzgoje po naših mladinskih, vzgojnih ali podobnih domovih. Mnogi ljudje še danes take otroke manj cenijo in so jih ter jih še ocenjujejo po zunanjem videzu in podobno. Mnogi celo uporabljajo izraze »poboljševalnica«, ali kaj podobnega. Med vsemi domovi so še na najboljšem glasu domovi, v katerih so otroci iz socialno ali moralno šibkih družin. To so otroci, ki sami niso še ničesar naredili in katerim je občina nudila pomoč v pravem času. Otroka je občina vzela in ga dodelila v dom, v novo okolje, v okolje, katero se bistveno razlikuje od prejšnjega doma. Od posameznega doma je sedaj odvisno, kako bo vodil in delal z otrokom in koliko bo vzgojno osebje lahko nadomestilo družino. V inozemstvu so različno organizirani domovi, a v glavnem temeljijo v severnih državah na družinskem sistemu. Mi si danes težko zamišljamo lepo urejene družine porazdeljene po hišicah, kajti nimamo še dovolj sredstev in zato skušamo vsaj delno najti izhod in poskusiti z družinsko vzgojo.

Že v septembru lani je bil izveden tak poskus tudi v Ljubljani. Upravnica si je na popotovanju po Danskem ogledala nekaj družinsko urejenih domov in skušala tudi svoj dom tako urediti, seveda vse prilagoditi našim današnjim prilikam. Seveda so tu nastala razna vprašanja glede prostorov, pohištva in denarja, a kljub temu — razdelitev na družine se je izvedla. Vsaka družina je dobila dnevno sobo, spalnico za deklice in spalnico za dečke. Zaradi ne dovolj primerno prilagojenih prostorov in pomanjkanja vzgojnega osebja je družina štela približno 15 otrok (če bi bila družina manjša, bi bilo seveda bolje in delo uspešnejše, a prvi poskus je bil tu).

Otroci so bili porazdeljeni v glavnem po razredih, a že se je začelo družiti mlajše in starejše ter tako omogočiti medsebojno pomoč in uvajanje v razna dela. V dnevni sobi so otroci jedli, se učili in igrali, skratka živeli preko vsega dne. (V šolo so hodili izven doma.) Dnevna soba je imela videz domačnosti in ob večerih so posedli po »kavčih« (preurejene postelje), vzeli igle in volno ter pletli, brali knjige, pripovedovali zgodbe ali filme ter se okoli 21. ure pripravili za počitek. Ob lepo preživetem večeru so se otroci mirno in s hvaležnostjo v očeh za lepo besedo pripravili na spanje. Otroci imajo v družini porazdeljeno delo in se to delo tudi menjava. Nekdo skrbi za drva, drugi za malico, tretji zopet čisti spalnico ali skrbi, da se po kosilu posoda lepo pospravi in pod. Dečki in deklice opravljajo ista dela in le pri pripravljanju drv so dečki prvi, a kadar je treba plesti jopico, nogavice ali kapo, se razlika ne pozna. O teh lepih, a še skromnih začetkih so se že kazali načrti za prostore, kjer bi se posamezni družini pripravila malica, za kopalnice pri vsakem stanovanju in še in še.

Toda za izvedbo načrtov je potreben denar, ker je bila morda potrebna nekoliko večja količina hrane in nabava nove posode, ker je bilo treba hrano raznašati po stanovanju; a to še ni pomenilo finančnega propada doma. Tu zdaj ni važna skleda ali dinar, tu je važno več. Važen je otrok, važen je človek. Kako veseli so bili otroci, kako prijetno je bilo v družini deliti hrano in kako prijetno je bilo jesti po želji, ko si lahko sam izbral, kaj boš jedel več in kaj manj. Ni bilo več vrst, ne naloženih porcij hrane, ni bilo ne vpitja v jedilnici in ne internatsko-kasarniškega reda. Tu pa tam je padla kaplja juhe na parket, a to še ni bilo konec vsega, kajti povsod doma se kaj razlije ali razbije, pa čeprav je morda samo eden ali dva otroka. Vse to se pozabi, a pozabiti se ne more, kako čudovito je vse to delovalo na otroka. Povsod si slišal besedi »naša družina«; zdelo se je, da se ta družina ne bo nikoli razcepila, razšla.

Vse doseženo delo, vse prijetno preživete urice pa so se pod novim vodstvom precej spremenile. Na prigovor gospodinje zaradi skled in preveč porabljene hrane so se vrnili v jedilnico, kjer zopet vlada internatski red. Družine-skupine so postale številnejše in od prvotne domačnosti je ostalo le malo.

Zdi se mi, da je vzgoja, pravilna vzgoja otrok v domu velika in važna stvar. Mislim tudi, da tu ne gre za skledo, ki se ubije ali ne, temveč za več, veliko več. Če je torej poskus bil izvršen in je kazal lepe uspehe, zakaj ga niso odgovorni organi finančno še bolj podprli in nudili novemu vodstvu več pomoči pri delu?

Miloš Djukić

Psihološka služba v osnovni šoli

Šolska psihološka služba je najmlajša panoga uporabne psihologije pri nas in se z njo uvaja nov poklic. Zato so o njenih nalogah, ciljih in organizaciji najrazličnejša pojmovanja. Občna naloga šolskega psihologa je ista kakor naloga vseh ostalih prosvetnih delavcev na šoli, to je izobraževanje in vzgoja mladine. Pri dosegi tega občega cilja šolskega dela pa dajejo šolski psihologi svoj poseben delež. Potreba po takem delu se je v večji meri pojavila s šolsko reformo in z uvedbo novega obveznega osemletnega šolanja. Zato se pojavlja težnja, da bi osemletko uspešno dovršilo čimveč otrok in tudi učenci, ki zahtevam šole ne zadovoljujejo ali so težko vzgojljivi predstavljajo družbeni problem. Šolska reforma močno naglaša vzgojno nalogo šole. Zato je potrebno, da se vzgojitelji seznanijo z duševnim življenjem otroka, da jim bodo jasnejše in razumnejše duševne značilnosti otrok posameznih razvojnih obdobij. Osnovna naloga šolskega psihologa bi torej bila vsklajevanje vzgojno-izobraževalnega dela z duševnimi lastnostmi učenca.

Naj omenimo nekaj osnovnih nalog šolskega psihologa. Znano je, da mora biti vzgojno-izobraževalno delo primerno otrokovemu duševnemu razvoju. Za uspešno delo v šoli je potrebna določena stopnja inteligentnosti otroka. Ugotovljeno je, da je približno 1—3 % otrok zaostalih v duševnem razvoju. Zato je potrebno, da šolski psiholog določi stopnjo inteligentnosti otrok in napoti duševno zaostale v pomožno šolo. Pri manjši duševni zaostalosti pa daje učiteljem napotke za delo s temi učenci. Biti mora pozoren tudi na nadpovprečno nadarjene otroke in na nje opozoriti učitelja. Šolski psiholog dela tudi s problematičnimi otroki, ki imajo različne motnje ponašanja in motijo redno šolsko delo. Psiholog ugotovi vzroke teh težav, ki so lahko zelo različne, n. pr. otroci nimajo delovnih navad, so težko vzgojljivi, se slabo prilagajajo zahtevam šole, se potepajo in kradejo. Otroke, za katere ugotovi različne bralne ali govorne motnje, napoti k ustreznim strokovnjakom. Pri tem delu s problematičnimi učenci se psiholog poveže s predavatelji in starši.

Važno področje dela šolskega psihologa je delo s starši. Danes, ko šola teži za tem, da bi bila povezanost med šolo in domom čimvečja, ima psiholog važno mesto v tem sodelovanju. On pojasnjuje staršem duševne lastnosti otrok, jim daje nasvete, kako naj ravnajo z otrokom, da bodo glede na njegove duševne lastnosti izbrali najprimernejše vzgojne ukrepe.

Rezultate vseh takih raziskovanj bi bilo treba urediti in ohraniti, da bi imeli neko trajnejšo vrednost. Najprimernejši način bi bil ta, da bi podatke zbirali v učenčevih šolskih dosjejih, t. j. v šolskih psiholoških popisnicah. Psiholog bi dajal razredniku, ki je vodja dosjeja, podatke o svojih ugotovitvah. Za sedaj se šele pripravljamo, da bi uvedli šolski dosje in svoje ugotovitve psiholog posreduje razrednikom in ostalim preko razgovora.

Področje, kjer bi lahko šolski psiholog uspešno delal, bi bilo objektivno določanje znanja učencev s pomočjo testov znanja. Testi znanja bi služili kot dopolnilo ostalemu izpraševanju in ne kot nadomestilo. Testi znanja bi lahko služili za kontrolo predelane snovi ob začetku ali koncu šolskega leta in z njimi lahko določamo aktivnosti, ki jih drugače težko določimo.

Šolski psiholog lahko uspešno dela pri profesionalni orientaciji učencev, pri seznanjanju učencev in staršev z vsemi možnostmi in zahtevami pri izbiri poklica. Razen tega bi lahko opravljal raziskovalno delo, ki bi bilo vezano na šolo, kjer je zaposlen, n. pr. raziskovanje izvenšolske dejavnosti otrok, priljubljenost raznih šolskih predmetov ipd. Potrebno je, da je pri svojem delu najtesneje povezan z učiteljskim zborom in vsemi drugimi ustanovami, ki imajo podobne naloge (poklicne posvetovalnice, vzgojne posvetovalnice) in s šolsko zdravniško službo.

V. H.

ZANIMIVA MATEMATIKA

Pred kratkim je izdala Mladinska knjiga s sodelovanjem Društva matematikov dve zanimivi knjižici. Prvo je napisal prof. dr. I. Vidav in ima naslov *»Rešeni in nerešeni problemi iz matematike«* (121 strani). Knjižica obravnava v poljudni in zanimivi obliki nekatere rešene in nerešene probleme, kot so n. pr. praštevila, pitagorejska števila, izoperimetrični problem, podvojitev kocke, tisekcijo kota in kvadraturo kroga. Kljub razumljivosti in poljudnosti je knjiga zahtevna in bo nudila posebno dijakom srednjih šol in vsem, ki se zanimajo za matematiko, mnogo novih spoznanj.

Druga knjiga je izpod peresa profesorja dr. Vadnala in ima naslov *»Elementarni uvod v verjetnostni račun«* (157 strani). Najprej prikaže avtor osnovne pojme verjetnostnega računa, kjer govori o vsakdanjem pojmovanju tega, govori o algebri slučajnih dogodkov in na koncu poglavja v pregledni in lahko razumljivi obliki prikaže aksiome verjetnostnega računa in poda apriorno definicijo verjetnostnega računa. Posebno zanimivo je poglavje o kombinatoriki, kjer najprej prikaže permutacije in kombinacije, nato pa še govori o kombiniranju rastnih faktorjev in o Mendeljejevih zakonih dednosti. Potem nadaljuje z analizo verjetnosti sestavljenih dogodkov in najprej obravnava relativno verjetnost, pogojno verjetnost in še druge oblike. Zadnje poglavje obsega zakone velikih števil. Tu avtor prikaže računanje srednje vrednosti, ki jo tudi imenujemo matematično upanje, zanimivo govori o igri na srečo, razpravlja o izreku Čebiševa, o računanju in pomenu standardne deviacije in o Bernoulijevem zakonu velikih števil in končno daje še aposteriorno definicijo verjetnosti.

D. M.

NAŠI JUBILANTI

JOŽE ZAKOVŠEK

Ravnatelj Zavoda za gluho mladino v Ljubljani Jože Zakovšek je 26. februarja praznoval 50-letnico svojega življenja. Prav je, da ob takih jubilejih naših vidnejših prosvetnih delavcev predstavimo njihovo življenje in delo vsaj v skopih potezah širšemu krogu javnosti.

Tovariš Zakovšek je sin zagorskega rudarja. Po dovršeni meščanski šoli v Ljubljani se je vpisal na učiteljišče in maturiral 1929. leta. Kot je služboval v Št. Jerneju, Sv. Križu, Zagorju, Bušeči vasi in na Čatežu ob Savi. 1937 je bil premeščen na Zavod za gluho mladino v Ljubljani in kmalu napravil izpit za pouk gluhih.

V letih bojev za osvoboditev je tudi tov. Zakovšek doprinesel svoj delež. Že 1941 je začel sodelovati v OF, bil je aktivist v učiteljski grupi, zbiral material, orožje, širil literaturo in se udeleževal različnih akcij. Kot sekretar vaškega odbora OF Studenec in komandir NZ je bil aretiran in odpeljan v internacijo v Gonars; po vrnitvi je bil 1943 član rajonskega komiteja KPS Ljubljana-Center, nato pa je znova okusil internacijo, tokrat v Dachau, vse do konca vojne.

Takoj po osvoboditvi je prevzel vrsto odgovornih funkcij: bil je pri Ministrstvu za socialno skrbstvo referent za specialne domove, nato pomočnik načelnika II. odd. mladinskega odseka, šef odseka za odprto zaščito, član Sveta za prosveto itd. Danes je še član republiškega Sveta za socialno varstvo, član komisije za vzgojne domove OLO Ljubljana itd.

Leta 1951 je postal ravnatelj Zavoda za gluho mladino v Ljubljani in se hkrati tudi strokovno izpopolnjeval: poslušal je pedagoška predavanja na univerzi.

Tovariša Zakovška poznajo zlasti dobro na terenu, kjer neumorno dela. Udejstvuje se v raznih organizacijah strokovno-pedagoško, socialno in politično s predavanji in podobno.

Trenutno je ves zavzet okrog načrtov za gradnjo novega Zavoda za gluho mladino in z zbiranjem gradiva za proslavo 60-letnice Zavoda. Zavodu je pridobil sodobne tehnične

vzgojne pripomočke za uspešnejšo vzgojo naglušnih otrok. Njegovi kolegi in sodelavci ga cenijo in poznajo kot službeno strogega, a pravičnega, tovariško naklonjenega borca za napredek dela v Zavodu ter specialnega šolstva sploh. Želimo mu še mnogo uspešnih let!

MIRKO LEŠNIK

150-letnici šole v Staršah na rob

Tovariša Mirka Lešnika sem spoznal med obema vojnama na večjih učiteljskih zborovanjih, ko se je kdaj pa kdaj oglasil k besedi. Iz njegovih pripomb si spoznal žilavega, močno razgledanega človeka, ki je doma na vseh področjih. Z nekaj besedami je zmeraj zadel žebelj pravilno na glavo . . .

V letu 1944 pa sem ga spoznal pobliže, Srbija je bila že osvobojena in takrat je naju zbližala usodna pot izseljenstva. Znašla sva se kot člana pri tedanjem Slovenskem kulturno-prosvetnem društvu France Rozman v Kruński ulici v Beogradu. Takrat sem spoznal še nekaj drugih dobrih stanovskih tovarišev, med drugim tudi mariborskega učitelja Franceta Goleža.

Pri društvu France Rozman smo ustanavljali slovenski tiskani list »Domovino« in Mirko Lešnik je priskočil tedaj tudi na pomoč s svojim vsestranskim znanjem in izkušnjami. Prav tako je pomagal pri razpečavanju slovenskih tiskov, ki so začeli prihajati v Beograd, ko je bila osvobojena Slovenija. Mirko Lešnik je bil tedaj neumoren in sposoben sodelavec.

Pred vojno je služboval kot šolski upravitelj v Marenbergu, današnjih Radljah ob Dravi. Okupator ga je izgnal z družino v Srbijo kakor mnoge druge.

Zdaj je mož že na pragu 75-letnice pa je še zmeraj mladosten pri delu. Nedavno sem prejel njegovo najnovejše delo »Ob 150-letnici šole v Staršah«.

Mirko Lešnik je po rodu iz Starš na Dravskem polju in je zdaj zbral podatke o šolski zgodovini svojega rojstnega kraja. Njegova publikacija služi lahko za vzor, kako je treba sestavljati zgodovino kakega kraja in njegove šole. Vas Starše je bila med prvimi vasmi vsega okoliša in ker je bila najstarejša, zato je dobila tudi tako ime. Na mestu današnjih Starš je bila pred 2000 leti že rimska naselbina.

Že od mladih nog je bil prizadeven učiteljski organizator, sodeloval pa je tudi pri raznih gospodarskih in socialnih zadevah. Rad je pisal v razne liste.

O agilnem zgodovinskem in publicističnem delu Mirka Lešnika naj govori o skopih besedah seznam nekaterih zgodovinskih sestavkov, ki jih je priredil v zadnjih letih po osvoboditvi.

Razen zgodovine šole v Staršah je obdelal tudi splošno zgodovino Starš v obsegu 100 strani. To delo je opravil na željo Zgodovinskega društva — podružnice v Ptuju.

Zapisek »O izseljencih in njih deležu v NOB« obsega 50 strani, avtor Mirko Lešnik jo je priredil za sekcijo Muzeja NOB v Mariboru.

Za muzej NOB v Celju je pripravil podobno delo pod naslovom: »Celje in okolica v izseljeništvu in NOB«.

Sekcij koroških borcev pripravlja izdajo Maistrovega zbornika Boj za severno mejo. Ta tisk je v pripravi za 40-letnico koroškega plebiscita. Lešnik je napisal razpravo Dravska dolina pred prvo svetovno vojno.

Ob zadnjem srečanju, ko sva obujala spominke, sem mu zastavil vprašanje:

In s čim se baviš zdaj? Kaj imaš v delu?

Odvrnil mi je: »Zbiram gradivo za spis: »Začetki socializma v Dravski, Mežiški in Mislinjski dolini«. Razen tega pripravljam gradivo o zgodovini današnjih Radelj ob Dravi, nekdanjega Marenberga«.

Naj povem, da je Mirko Lešnik kljub pezi let še zmeraj agilen tudi v nekaterih organizacijah, med drugim tudi pri mariborski sekciji vojnih izseljencev. Tam je bil delaven zlasti ob razstavi, ki je smotrno prikazala težavno pot slovenskih izseljencev.

Možu, ki nikoli ne miruje, vrlemu Mirku Lešniku želimo še mnogo let v zdravju in čim več uspehov.

Jože Zupančič

Višja pomorska šola v Piranu

Okrajni svet za šolstvo pri OLO Koper je nedavno sprejel sklep o ustanovitvi Višje pomorske šole v Piranu. Ta sklep je narekovala predvsem vedno večja potreba po visokokvalificiranih pomorščakih, ki jih vsa jugoslovanska pomorska podjetja hudo pogrešajo. Z dograditvijo Višje pomorske šole bo nastal v Piranu pravcati pomorski šolski center, ker bo v sklopu le-te delala tudi sedanja Srednja pomorska šola, ki ima skrajno neprimerne prostore.

Predračun stroškov za gradnjo pomorskega šolskega centra v Piranu znaša 190 milijonov dinarjev. Pripravljalni odbor je že zaprosil komisijo pri Višji pomorski šoli na Reki, naj sestavi predmetnik in učni načrt. Redni pouk na VPŠ v Piranu predvidevajo, da se bo začel v šolskem letu 1961/62.

Absolventi

Absolventi mariborskega učiteljišča v šolskem letu 1949-50 praznujemo letos desetletnico mature. Sestali bi se v mesecu aprilu v Mariboru. Udeležbo prijavite na naslov Viktor Stajnko, Kog, najkasneje do 31. marca.

CIRIL MIKL

Pred kratkim je smrt iztrgala iz Prlekije eno izmed korenin, iz katere je rastla naša prosveta na Murskem polju — našega dragega Cirila Mikla.

Kot mlad učitelj je nastopil službo na slovenski osnovni šoli v Ljutomeru in tu služboval celih 43 let, učil in vzgajal je našo mladino, odraslim pa je dajal pametne in strokovne nasvete za življenje in gospodarstvo, saj je bil v vsem podkovan. Večkrat je dejal v šali: »Učitelj mora vedeti«. Podrobno je poznal življenje in potrebe našega ljudstva in vsakomur je rad pomagal.

Bil je kmečki sin — rodil se je leta 1891 v Trbegovcih blizu Vidma ob Ščavnici. Ta prleška pokrajina je dala velike može in nekateri še danes delajo za napredno slovensko kulturo med našim ljudstvom. Šolo je obiskoval na Stari gori in v sosednjem Vidmu, pozneje pa je študiral učiteljišče v Mariboru. Njegovi tovariši so ga radi imeli in cenili duhovitost, njegove prispodobe in dovtipe.

Ciril Mikl je v Ljutomeru deloval kot učitelj in šolski upravitelj vse do leta 1950, ko je stopil v pokoj. Potem je še dalje delal na prosveti pri OLO Ljutomer, zadnja leta pa kot administrator na nižji gimnaziji. Skoraj vsa leta je poučeval tudi na Vajenski šoli, nazadnje predmet oblačilne stroke. Povsod je mnogo in vestno delal. Zraven šole je zbiral folklorni material prleškega ljudstva po Murskem polju, Slovenskih goricah in po Prekmurju. Imel je tudi dober posluh in večino starih narodnih pesmi je sam pel s svojo šegavostjo in originalnostjo. Nekaj jih je tudi sam uglasbil s pomočjo glasbenika Petra Potočnika, ki je 3 tedne za njim umrl. Dragi Mikl, nič več ne boš pel: »Ko so fantje in restantje iz Braneka šli«. Ta pesem opeva trpljenje in mučenje slovenskih tlačanov pod krutimi fevdalci. Dolga leta je tajnikoval najstarejši slovenski Čitalnici v Ljutomeru, ki je bodrila slovensko ljudstvo v takratni Avstro-ogrski državi k narodni zavesti ter ga vzgajala in izobraževala, da je smelejše prevzelo politično vodstvo in oblast iz tujih — nemškutarskih rok. Bil je med ustanovitelji Murskega Sokola in med prvimi graditelji telovadnega doma v Ljutomeru. Dolga leta je sodeloval v pevskem zboru

in vodil nekaj let godbo na pihala. Nastopal je na dramatskem odru in to nad 100-krat kot igralec v raznih igrah na ljutomerskem odru in drugod po Pomurju. Tudi fašistična vojna mu ni prizanesla. Takoj po vdoru fašistov so ga ujeli kot obmejnega vojaka pri G. Radgoni in ga odpeljali v vojno ujetništvo v Nemčijo, kjer je moral delati 2 leti težka dela; tam si je nakopal bolezen.

Prlekija je izgubila z njim daleč naokrog znanega učitelja. Z njim je odšlo tudi nekaj starih pesmi, ki jih je on edini še znal in pel. Omahnil si in onemel, le mi vsi bomo ohranili Tebe in Tvojo šegavost v trajnem in lepem spominu. Klopotci naših goric, ki si jih tako ljubil in rad poslušal, Ti naj pojo poslednjo uspavanko.

Dragi Ciril, za vse Ti bodi iskrena zahvala pomurskega učiteljstva, mladine in ljudstva!

Vlado Porekar, učitelj
Ljutomer

150-letnica šol Gomilsko in Markovci

150-letni jubilej svojega delovanja imata letos Osnovni šoli Gomilsko in Markovci pri Ptuju.

Poskusi z zasilno šolo na Gomilskem so se začeli sicer že v prvi polovici in sredi 18. stoletja (Apih, Ustanovitev narodne šole na Slovenskem, Letopis Slovenske Matice za leto 1894, str. 261), ki pa takrat zaradi raznih pomanjkljivasoti niso uspeli. Šolo je tam znova pripravil in ustanovil l. 1810 kurat Andrej Juh s tem, da je začel učiti za šolo dorasło mladino v branju, pisanju in računstvu. Pet let je poučeval sam, potem pa je dosegel, da se je šola sistematizirala kot redna trivialka. Pregovoril je občane, da so pristali na vzdrževanje učitelja in da so prizidali k mežnariji posebno učilnico, ki je služila šoli do zgraditve posebnega šolskega poslopja leta 1840. Kot prvi učitelj je bil nameščen Lovrenc Poznik, doma iz Škocjana na Koroškem, z dekretom z dne 5. VIII. 1815. Služil je tudi kot organist in cerkovnik. K prepičlim dohodkom je dobil pri delitvi »gmajne« leta 1817 en želarski delež. Bil je vnet in dobrosrčen pedagog, ki je imel na hrani otroke iz drugih fara, da so tu lahko obiskovali šolo. Poučeval je 50 let — do svoje smrti 1865. Od leta 1861 dalje je imel učitelja — pomočnika. Po njegovi smrti so se učitelji hitro menjavali do leta 1892, ko je nastopil kot nadučitelj Zotter Ivan, ki je tu služboval 33 let. Pod njegovim vodstvom se je šola, ki je postala leta 1887 s prizidavo prvega nadstropja dvorazredna, razširila l. 1903 v trorazredno, čeprav se je prvotni šolski okoliš leta 1899 zmanjšal s preselitvijo Trnave in Šentruperta v novoustanovljeno šolo Orla vas. Šolsko poslopje je z novo prizidavo razširil in olepšal. Poskrbel je, da je šola dobila šolski in sadni vrt, telovadno orodje in 1905 še čebelnjak, ki je služil, da so se učenci seznanili s praktičnim čebelarstvom. Leta 1910 je organiziral slovesno proslavo stoletnega jubileja šole s kulturnim programom in veselico. Ob tem jubileju je bil ustanovljen šolski sklad za podporo siromašnih šolarjev. Ivan Zotter je bil za svoje pedagoško delo odlikovan z redom sv. Save V. razreda.

Uradni jezik na tej šoli je bil dolgo dobo nemški, učni jezik pa je bil slovenski. Zlata knjiga, ki se je vodila od 1817 do 1894, se je pisala do 1879 nemško. Šolska kronika je pisana do 1910 nemško, odtlej pa sta se vodili do 1918 nemška in slovenska kronika.

Med NOB sta bili uničeni obe šolski knjižnici ter tudi učila in ves inventar. Šolsko poslopje, ki je bilo 27. avgusta 1944 požgano, se je po osvoboditvi restavriralo.

*

V Markovcih pri Ptuju je začel s šolo cerkovnik in organist Bernard Domanjko februarja 1810. Že maja istega leta ga je zamenjal cerkovnik in organist Blaž Dominkuš, ki je učil najprej v mežnariji, od jeseni 1812 dalje pa v novozgrajenem župnišču (Ivan Strelec, Doneski k zgodovini naših šol, Popotnik XIII. 1892, strana 43). Sprva je imel le 10 do 30 otrok. Število učencev je polagoma naraščalo in se je 1837 povzpelo na 80. Na zahtevo in s podporo župnika Andreja Ledenika, ki je rabil šolski prostor v župnišču zase, so občani leta 1840 podrli staro mežnarijo in na njenem mestu sezidali šolsko poslopje. Vanj je preselil šolo učitelj, organist in cerkovnik Martin Sleinc, ki je poučeval v Markovcih od 1830 do 1871. Ko je dobila šola lastno poslopje, je število šolarjev takoj narasło in doseglo že 1845 število 220. Zaradi tolikšnega števila šolarjev je dobil učitelja-pomočnika. Ko je stopil Sleinc v pokoj, je prevzel šolo kot nadučitelj Janez Možina in jo vodil 32 let.

Učni jezik je bil že od ustanovitve šole slovenski, a nemščina se je poučevala kot predmet.

Po uvedbi osemletne šolske obveznosti z avstrijskim državnim zakonom o ljudskih šolah z dne 14. maja 1869 se je število šolarjev hitro višalo, kar je zahtevalo odpiranje novih razredov. Leta 1873 se je razširila šola v dvorazredno in 1884 v trorazredno, ker je število učencev že narasło na 373. Učilnice za drugi in tretji razred so najeli v privatni hiši. Po prizadevanju nadučitelja Možine je bilo zgrajeno leta 1890 novo šolsko poslopje s petimi učilnicami in učiteljskimi stanovanji. Šola se je takoj razširila v štirirazredno, 1892 v petin 1904 v šestrazredno. Leta 1912 je dobil paralelko peti razred in 1920 drugi razred. Zaradi teh razširitev so preuredili iz učiteljskih stanovanj v šolskem poslopju dve učilnici, eno pa so najeli v posojilnici, katero je kupil krajevni šolski svet leta 1926 in v njej uredil 3 učiteljska stanovanja. Leta 1934 sta se odprli vzporednici tudi k III. in IV. razredu, 1936 pa je postala šola osemrazrednica s petimi paralelkami. Tik pred napadom na Jugoslavijo je postala šola sedemrazredna s 630 učenci in 12 učitelji. Ob prihodu Nemcev so se nekateri učitelji umaknili, drugi pa so bili odgnani v internacijo. Učitelj Serona Vinko je padel kot partizan na Kozari planini že konec junija 1942. Šolski upravitelj Franc Samec, ki je kot dober pedagog pisal razprave in izdajal pedagoški listič »Kritiko«, je bil preseljen v Ljubljansko pokrajino, kjer je odšel za učitelja na Krko. Že 1941 se je pridružil osvobodilnemu gibanju in je bil v roški ofenzivi zajet, a vendar izpuščen. Nato je bival v Stični in deloval kot okrožni šolski nadzornik na osvobojenem ozemlju. Decembra 1943 so ga prijeli domobranci, nakar je bil spomladi 1944 iz zaporov odpeljan v Dachau; tam je izhiral in umrl za tifusom 1. maja 1945.

Šolsko poslopje, ki ga je nemška vojska demolirala, je bilo takoj po osvoboditvi popravljeno in urejeno za pouk. Šola se je obnovila s šestimi razredi in 683 učenci. Razvila se je v sedemletko in v šolskem letu 1950/51 razdelila v osnovno šolo in nižjo gimnazijo. Z novo šolsko reformo se je z združitvijo obeh organizirala popolna osemletna osnovna šola.

I. Š.

Izbor mladinskih iger

Kadar nanese pogovor o mladinskem slovstvu, imamo po navadi v mislih mladinsko pripovedništvo pa tudi pesniška dela, pri tem pa skorajda pozabljamo, da mladina rada zahaja v gledališče ter v igrah išče snovi, ki ji je blizu, zgodbe, ki navdušujejo in razvnemajo fantazijo. Še posebej velja to za otroke predšolske dobe in šolarje začetnih razredov. Kakor se je mladinsko slovstvo obogatilo s številnimi pripovednimi deli — bodisi v prevodu ali v originalu — tako na področju mladinske dramatike skoraj nismo zaznamovali posebnih dogodkov. Če velja postavka, da si želimo več dobrih sodobnih domačih dramskih stvaritev, potem velja to v isti meri za mladinsko dramatiko.

Mladinske igre ne uprizarjajo le gledališke družine v mestu ali na podeželju, tudi mladina se rada pomeri z igralsko spretnostjo, čeprav največkrat na šolskem odru. Za odrasle ni tako težko odbrati domače ali tuje odrsko delo, teže pa je, kadar hočemo ponuditi mladim izvajalcem mladinsko igro. Premalo knjižnih izdaj za mladinska gledališča imamo! V tej zagati nam je priskočila na pomoč Mladinska knjiga, ki je natisnila **»Otroške in mladinske igre«** s petimi odrskimi deli. Med opombami pa zasledimo razveseljivo obljubo, da bomo sčasoma dobili še druga kvalitetna odrska dela za mladino. Vseh pet iger bi lahko imenovali klasična mladinska dela, nekaj zaradi udomačenosti nekaterih iger na mladinskem repertoarju, nekaj pa zaradi spoštljive starosti, največ pa lahko upraviči takšno oznako kvaliteta dela. V prvem izboru mladinskih iger je zbrano pet različnih del različnih avtorjev, po postanku pa je med igrami časovni razpon več kot što let.

Prva mladinska igra v slovenskem jeziku je pravzaprav prireditev Kotzebujeve igrice »Der Hahnenschlag«, ki jo je Jernej Kopitar posrečeno podomačil v »Tinčka Petelinčka«. Toda Kopitarjev rokopis nam je do danes ostal nepoznan, literarni zgodovini je uspelo le toliko, da je dognala, da so 1803. uprizorili ljubljanski otroci »Tinčka Petelinčka« v gledališču. Bržkone so bili zgodovinski nagibi tisti, ki so prednjačili pred ostalimi, ko se je Kristina Brenkova odločila za prireditev Kotzebujeve idilične patriarhalne igrice.

Fran Milčinski velja za najbolj uspelega pisca mladinskih iger do tridesetih let, Filip Kalan ga je posrečeno označil kot »naturalista po slovstvenem poreklu, družbenega satirika po daru, pravljičarja po priložnosti. V tej knjigi najdemo tri njegove igre. »Mogočni prstan« je pravljična igra, motiv pa je pisatelj bržkone povzel iz narodne pravljice. Pravljični vsebini je Milčinski pridodal zbadljivo bodico ter jo zagrnil v prikupen humor. Narodno izročilo je inspiriralo pisatelja tudi pri »Veseli igri o žalostni princesi«. Tu se je Milčinski posmejal praznoverju ter vitezom. Preprost, a posrečen paralelizem je podal s princem in Gašperjem. Če je prvi kihotovska natura, je drugi pansovsko stvaren. Igra je kratka, menda jo zato doslej še niso uprizorili. Pri »Krpanu mlajšem« se je Milčinski naslonil na Levstikovo mojstrovino. Igra pa tedaj ni uspela v gledališču. Vsem igram Milčinskega je humor ena od sestavin pisanja, s posmehom je opozarjal na male napake in razvade človeka in družbe. Med dialogi pravljic pa razberemo etični nauk, vendar le-ta ne izstopa vsiljivo. Vzgojni moment, ki je lahko bil vzrok pisateljevemu dramskemu ustvarjanju, nikoli ni prerastel umetniškega oblikovanja.

Ime Jakoba Špicarja nas spravlja v zadrego. »Pogumnega Tončka« so uprizorili tudi po vojni. In ko zvemo iz spremne besede, da je Jakob Špicar napisal nad šestdeset iger raznih vrst in vsebine, se zadrega le stopnjuje. O plodovitem pisatelju ljudskih iger nimamo kje prebrati niti najosnovnejših podatkov.

Ob koncu knjige je poleg slikovnega gradiva pridodana spremna beseda in opombe izpod peresa Lojzeta Filipiča. Le-ta je namenjena bodisi režiserju, bralcu ali pedagogu. Dragocen sestavek je tudi literarnozgodovinsko dobrodošel, saj je avtor pregledno nanizal nekatere podatke in izvlečke kritike, zraven pa tudi sam pridal svoje poglede na obravnavano snov. Isto velja za tehtno študijo Kristine Brenkove o »Prvi uprizoritvi mladinske igre v slovenskem jeziku v Ljubljani«. V gledališki glosi o »Gledališki igri za otroke« je Lojze Filipič izrekel oprijemljivo misel, da od piscev mladinskih iger zavisi, ali bodo mladi obiskovalci gledališča vzljubili oder in se tako navezali na predstave, da jim bodo Talijini hrami postali svojina. Pri tem velja naglasiti, da današnji mladini ni tuja pravljična snov, le da je dosti krajše to obdobje kot nekdaj, da mlade ljudi dandanes mnogo bolj priteguje stvarni svet, avtomobili, tehnika, vsemirje. Filipičeva glosa o mladinskih igrah je potemtakem bolj dobronamerna prijateljska gesta današnjim mladinskim piscem kot pa dopolnilna beseda ob natisnjenih dramah.

Nedavno tega je preminil France Kralj. Vsetranski umetnik, ki je slikal, klesal v kamen in les, ustvarjal v grafiki in keramiki, je bil med vodilnimi umetniki ekspresionistične generacije, ki je nastopila proti impresionizmu. Sprva je pri Francetu Kralju prevladalo formalno iskanje, zatem pa je v dognanih kompozicijah upodabljal njemu lastne motive. Ne glede na realno ali metafizično vsebino, je France Kralj ostal zvest ekspresivnemu izrazu. Njegova slikarska in kiparska dela so doživela priznanje doma in drugod.
Na sliki: France Kralj — Kmečki in mestni otroci, olje.

Ivan Pregelj

1. februarja je umrl Ivan Pregelj, pesnik, dramatik, kritik in literarni teoretik, predvsem pa pripovednik. V času, ko se je uveljavila naša moderna, je pričel pisati v revije pesmi in krajšo prozo. Po dovršenem študiju pa se je oblikoval v pripovednika s samosvojim izrazom in pripovedno tematiko.

Poleg domačijskih povesti je pisatelj oblikoval dela z značilno zgodovinsko vsebino s Tolminske, podobe z Gorenjske, orise naših pesnikov, osebe pa so projekcija pisateljeve osebnosti v zgodovinske ali sodobne akterje. V Pregljevih delih se prepletajo romantične prvine z realističnimi in naturalističnimi, ekspresionistično baročna polnost govori o samosvojem pripovedniku.

Ivan Pregelj je izšel iz kroga okoli Doma in sveta ter tam in drugod objavljal svoja dela. V svojih zgodovinskih in sodobnih delih je postavil značilne osebe, ki so v notranji razdvojenosti razpete med materialnim in metafizičnim svetom, kar je osnovna sestavina pisateljeve osebnosti. Številna dela je objavljal v revijah, poleg samostojnih knjig je izšlo izbrano delo v desetih zvezkih.

ZNOVA MAKARENKO

Vdrugič je izšel prevod romansirane pedagogike — delo Antona S. Makarenka **»Pedagoška poema«.** Za ponatis v prevodu Janka Modra je poskrbela Mladinska knjiga. To delo, ki so ga prevedli v vse svetovne jezike in je bilo prevedeno pred leti v slovenščino, je že dolgo razprodano in se je založba bržkone zaradi tega odločila za ponatis.

Danes je Makarenkovo ime poznano tudi izven meja Sovjetske zveze, v dneh po revoluciji pa je veljal za nepoznano osebnost; le sčasoma in z zagrizenim pedagoškim delom je v pedagoški praksi uveljavil svoje nazore in dognanja, čeprav ne prav zlahka. V letih po revoluciji so zaupali A. S. Makarenku težavno nalogo, da brezdome »ptičke brez gnezda« zbere okoli sebe in jim vlije vero v človeka in jih vzgoji v zavedne državljane. Makarenko se je lotil plemenite, a naporne vzgojne poti z vso ljubeznijo in z vztrajnostjo. Začuda pa je bil pedagogu v veliko oporo pisatelj. Dela Maksima Gorkega so z humano vsebino in neomajno vero v človeka vlivala pogum Makarenku pri delu, prijateljstvo med obema pa je imelo svoj odraz tudi v Makarenkovi pedagoški praksi.

Svoje pedagoško delovanje je Makarenko s pisateljskim darom opisal v »Pedagoški poemi«. Knjiga razodeva bogato poznavanje življenja, še več, daje prerez določene dobe, daje podobo mladih ljudi v dvajsetih letih, ki so našli svojo življenjsko pot, prikazuje nove korake v pedagoški praksi. Makarenko je osredotočil svoje vzgojno delo v kolektivni vzgoji. Ko je knjiga izšla, je hitro zaslovela, zaslužila je vzdevek romansirane pedagogike. Njena literarna vsebina tudi danes ni zmanjšana, drugače je s pedagoškimi aspekti. Odtlej je pedagoška praksa v mnogočem napredovala, pri našem vzgojnem delu je že pred leti bilo potrebno upoštevati specifičnosti naše stvarnosti in lastnih izkušenj. Tudi mladina, kateri je namenjen ponatis, bo dala priznanje zavzetemu in plemenitemu delu pedagoga in njegovi literarni nadarjenosti.

NAŠE PEDAGOŠKE REVIJE

Pedagoški rad, časopis za pedagoška i kulturno-prosvetna pitanja, god XIV., št. 9—10, Zagreb, 1959.

Skoraj vsa številka je posvečena stoletnici »Napretka« in sedemdesetletnici Hrvatskega učiteljskega doma v Zagrebu.

V uvodu pravi dr. Zlatko Pregrad, predsednik Pedagoško-književnog zbora in predstojnik katedre za pedagogiko v Zagrebu, da je »Napredak« začel kot skromen list majhnega kroga učiteljev zagrebške »uzorne glavne učione« in je eden izmed najstarejših strokovnih pedagoških listov pri nas. Pozneje je »Napredak« postal glasilo Hrvatskega pedagoško-književnog zbora, ki je prvo strokovno pedagoško društvo na Hrvatskem.

V obširnem članku govori dr. Dragutin Franković o nastanku in razvoju »Napretka« in pri tem omenja še druge pedagoške časopise kot so n. pr. »Školski list«, Novi Sad, ki je najstarejši časopis in je začel izhajati pred 1858, »Škola«, Beograd, »Prosvjeta«, Zagreb in še druge, ki jih ne moremo omenjati. Avtor nadalje opisuje delo in življenje znamenitih urednikov »Napretka«.

Anton Tunkl razpravlja o urednikih in sodelavcih »Napretka« in nam daje vpogled v zanimivo preteklost pedagoškega snovanja na Hrvatskem. Tu tudi najdemo povezanost med pedagoškimi prizadevanji Slovencev in Hrvatov.

Ljuba Lončar razpravlja o boju »Napretka« za neodvisnost šole od cerkve v razdobju od 1868 do 1876. V tej zvezi omenja Ivana Filipoviča, ki je znan tudi Slovencem kot dosleden pobornik za svobodo šole. On pravi v članku »O samostalnosti škole« sledeče: »Škola je hram prosvete, a prosveta je mati slobode, škola mora najprije slobodna biti, da slobodom uroditi može«.

Ljubica Godler piše o prispevkih, ki so izhajali kot priloge »Napretku«, dr. Nada Gollner pa o nastanku, razvoju in pomenu Hrv. učiteljskega doma, Ante Vukasović piše o »Preporodu« in dr. Branka Lazić poroča o smrti dr. Ramira Bujasa, znanega psihologa.

REVIJA ŠKOLSTVA, leto III. novembra 1959, št. 2. Izdaja Združenje učiteljev in profesorjev Jugoslavije Beograd

Vsa številka je posvečena mednarodnim srečanjem prosvetnih delavcev. Omenimo naj kongres Svetovne konfederacije organizacij predavateljskih strok, ki je bil v Vašingtonu od 31. julija do 7. avgusta. Sodelovalo je 392 delegatov in opazovalcev iz 48 držav. Prisostvovale pa so kongresu tudi komisije, ki se ukvarjajo s prosvetnimi vprašanji kot n. pr. Komisija za proučevanje vzgojne politike v Afriki, Komite za vzgojo v Afriki, Komite za pedagoški tisk, Komite za vzgojo defektnih otrok, itd. Poleg tega so kongresu prisostvovali opazovalci iz mnogih mednarodnih organizacij kot n. pr. Mednarodna študentska organizacija, Mednarodna organizacija za tisk in izmenjavo učencev, Mednarodna organizacija univerzitetnih profesorjev, UNESCO Združenih narodov itd.

Na kongresu so obravnavali referat, ki so ga sestavili na osnovi referatov nacionalnih združenj. Naslov je imel »Pouk in medsebojno spoštovanje kulturnih vrednot Vzhoda in Zahoda«. Referat najprej govori o pomenu kulture v današnjem času, o njenih ciljih, vsebini in metodah, pogojih in možnostih, ki bi jih naj nudili narodi za njen razvoj. Referat tudi vsebuje zanimive odgovore nacionalnih združenj prosvetnih delavcev na vprašanje, kaj bi želeli povedati o svoji domovini.

Nas predvsem zanima eno vprašanje, ki so ga na kongresu obravnavali in ki je pomembno tudi za nas. Kongres je izdal na osnovi priporočil nacionalnih združenj poseben **Moralni kodeks prosvetnih delavcev,** o katerem želimo na kratko poročati.

V uvodu govori Kodeks o vzgoji kot o najmočnejšem sredstvu za razvoj človeške osebnosti, ki jo ima družba. Šola pomaga mlademu človeku, da bi razumel kulturo, da bi si mladina osvojila potrebno znanje in izobrazbo. Prav zaradi tega imajo učitelji in predavatelji ogromno odgovornost pred mladino in pred družbo. Družba pa naj bi zaradi tega dala prosvetnim delavcem vse možnosti, da bi to nalogo lahko uspešno opravili. Kodeks bi naj pomagal učiteljem in predavateljem pri razumevanju njihovih nalog, istočasno pa bi naj bil opozorilo družbi, da bi prosvetnim delavcem pomagala pri izpolnjevanju njihovih nalog. Svetovna organizacija izhaja pri tem iz sledečih načel, ki jih poskuša izraziti v Kodeksu.

Glavni cilj pouka je formiranje koristnih članov družbe, ki bi naj bili patriotični, zavedajoči se svojih pravic, bili bi naj sposobni zagotoviti družbi, v kateri živijo, bogato in polno življenje, mir in blagostanje.

Splošni pouk mora prispevati k demokratičnemu življenju in blagostanju človeka. Kvaliteta znanja in izobrazbe se ne meri le po količini znanja o preteklosti, ampak tudi po pridobljenih sposobnostih za zdravo in srečno življenje, posvečeno dviganju blagostanja naroda ter zagotoviti miru v svetu. Rezultati vzgojnega procesa so odraz idealov, ciljev in širine pripravljenosti učitelja in zato se tisti, ki se odloči za ta poklic, že s tem samim zaveže, da bo živel skladno s temi cilji in ideali.

Po tem uvodnem delu so v Kodeksu posamezni elementi bolj podrobno razčlenjeni. Najprej si oglejmo odnos med učencem in učiteljem. Po tem Kodeksu bi moral učitelj v vseh primerih delati v korist in blagostanje učenca, skrbno se mora pripravljati na vsakdanje učno-vzgojno delo, maksimalno izkoristiti vsa materialna sredstva za pouk, vešče mora organizirati razred za delo, čuvati mora tajnosti o posebnostih otrokovega razvoja, da bi mu učenci lahko zaupali, ga spoštovali in da bi imel tesen stik s starši otrok. Učitelj se mora izogibati vsega, kar ovira in zmanjšuje kontakt z učencem in starši, z njegovimi kolegi in zmanjšuje njegovo strokovno vrednost. Učitelj je s starši soodgovoren za razvoj in napredek otroka in mora storiti vse, da usmeri otroka v smer, ki jo nakazuje družba.

Kodeks govori tudi o pomenu učitelja pri dviganju naroda. To svojo dolžnost opravlja učitelj s tem, da izobražuje mladino. Prav zaradi tega opozarja Kodeks učitelja na neke naloge, ki jih ima, ko izobražuje in vzgaja. Učitelj mora upoštevati razlike med učenci, da bi tako zagotovil optimalni razvoj otroka, ne sme biti bolj ali manj naklonjen enemu ali drugemu učencu zaradi njegovih posebnosti v mentalnem, emocionalnem razvoju, ali pa zaradi posebnih verskih, političnih in drugih prepričanj. Učitelj mora zaupati v uspeh skupne akcije, ki jo predlaga skupina, in dovoliti mora učencem, da se posłužujejo takih skupinskih odločitev. Učence mora vzgajati tako, da bodo pripravljeni na samopremagovanje, da bodo vdani svobodi, da bodo voljni in sposobni služiti skupnosti, tolerantnosti in pravičnosti. Učitelj naj tudi sam deluje v družbenih organizacijah in pri tem dokazuje, da je sposoben sodelavec in voditelj, spoštuje pa naj navodila oblasti ter upošteva potrebe družbe. Glede na gornje naloge bi naj učitelj neposredno dvigal družbo, v kateri živi, in pripravljal otroke na sodelovanje v družbi, pripravljal bi jih naj na reševanje sodobnih problemov, da bi se znali izogibati napakam preteklosti. Prav zaradi tega verbalni pouk iz knjig ne zadostuje več, ker ne vodi k izboljšanju medsebojnih odnosov med ljudmi in narodi.

Učitelj mora dajati otroku spodbude za razvoj njegovih sposobnosti, navajati ga mora tudi na vedno boljše metode dela. Pri ljudeh mora učitelj razvijati mnenje, da so vsi poklici enakovredni, če ustrezajo le sposobnostim ljudi, ki so se jim posvetili.

Kodeks govori nadalje o odnosu učitelja do svojega poklica. Ta mora svoj poklic ljubiti in spoštovati ter požrtvovalno prispevati k njegovemu napredku in razvoju. Prav tako pa se mora učitelj v svojem poklicu neprestano izpopolnjevati s pomočjo proučevanja, raziskovanja, spremljanja strokovne dokumentacije, s sodelovanjem na konferencah, seminarjih, posebnih delovnih skupinah in na potovanjih. Učitelj pa mora prav tako neprestano negovati in razvijati svojo osebnost, da bo na učence spodbudno deloval, pospeševati mora sožitje s kolegi, s starši otrok ter si pridobiti spoštovanje skupnosti. Učitelj naj spodbuja nadarjene otroke, da bi se ti odločili za učiteljski poklic, pomagati mora razvijati šolski sistem in blagostanje otrok, prav tako pa naj sodeluje v organizacijah prosvetnih delavcev.

Moralni Kodeks prosvetnih delavcev govori tudi o pravicah učitelja in pravi, da te sledijo iz njegovih dolžnosti. Učitelji morajo imeti možnosti napredovanja v službi, urediti si morajo primerno življenje, ki bo ustrezalo njihovemu položaju v družbi in poklicu, biti morajo zaščiteni pred pritiskom, ki prihaja izven šole in ki bi jih oviral pri delu, imeti morajo primerne pogoje za delo in dovolj materialnih sredstev, imeti morajo dovolj časa za počitek in zabavo ter za izpolnjevanje družinskih dolžnosti. Imeti morajo možnost izraziti svoje mišljenje o raznih problemih svoje stroke, zagotovljeno jim mora biti primerno življenje, ko bodo stopili v penzijo, omogočeno jim mora biti izpopolnjevanje v stroki in v drugih panogah, ki pospešujejo njihovo razgledanost.

Iz kratkega pregleda je jasno razvidno, da je omenjeni Kodeks lahko osnova za diskusijo med prosvetnimi delavci, ki bi morali skrbeti za nastanek in razvoj profesionalne etike. Kajti učiteljevo delo je podobno zdravniškemu, saj pomeni neposredni poseg v osebnost človeka, v njegov razvoj in dozorevanje. Danes nam je bolj kot kdaj prej jasen vpliv učitelja na učenca, njegov pomen za formiranje človeške osebnosti, nevarnosti, ki pri tem obstajajo, njegova odgovornost pred družbo; prav zaradi tega je čas, da tudi prosvetni delavci izoblikujemo svojo profesionalno etiko, ki seveda ne more biti tuja splošni človeški in socialistični, za katero se moramo boriti vsi, ki želimo napredek naših otrok in celotne naše družbe.

Divjak Milan

Biografije treh umetnikov

Dober biografski roman je vedno nekaj več kot literarno izoblikovan življenjepis kake osebnosti. Ob biografskem portretu ne dojamemo le fiziognomije ustvarjalnosti in osebnosti umetnika, državnika ali znanstvenika, ampak nujno spoznavamo dobo in vse, kar iz tega sledi. Sele tedaj, ko pisatelju zraste lik iz časa in prostora, zadobi romansirana biografija prave dimenzije. Vrednost biografskega romana pa zavisi še od vrste komponent, ena od bitnih je pisateljeva zmožnost, da oživotvori lik, ki si ga je zastavil ob navedenih pogojih na osnovi dokumentiranega gradiva. Težišče je v objektivnem prikazovanju, zato zahteva realna postavka, da se pisatelj izogiba svobodnemu vnašanju fiktivne snovi. To bodi skupni imenovalec trem prevodom treh biografskih romanov. Vsi trije se odlikujejo po resno zastavljani besedi, zato so tudi doživeli prevode v številne jezike.

Pred nami je biografija o španskem slikarju Goyi ter romana iz življenja dveh pomembnih glasbenikov romantike. Tu sledimo življenju in ustvarjanju Liszta in Mendelssohna.

Ime Liona Feuchtwangerja pri nas ni neznano. Pred nekaj leti smo dobili prevod »Španske balade«. Vendar o pisatelju ne bi vedeli kaj več povedati. 1933 je moral bežati pred Hitlerjevo soldatesko, toda v Franciji ni našel miru in je moral emigrirati v ZDA, kjer je lani umrl. Vemo še to, da je z Bertom Brechtom sodeloval pri časopisu »Das Wort«.

Mladinska knjiga je v Levstikovem hramu oskrbela za natis I. romana Feuchtwangerjevega dela **»Goya ali trnova pot spoznanja«.** Obsežno delo sta prevedla Rudolf Kresal in Herbert Grün. Španija je morala biti pisatelju blizu, saj tudi »Španska balada« zajema snov iz španske preteklosti. Dominantna figura slikarja Francisca Goye je sama po sebi privlačna ne le zavoljo njegovih izrednih slikarskih kvalitet, ki so presegale tedanji čas, temveč tudi zaradi burnega življenja v času in okolju, ko sta kuta in krona družno hoteli prikriti potemnelo slavo propadajoče Španije s plaščem vladarskega žezla in cerkvene nadmoči. V osiromašeni katoliški Španiji, ki je zapirala vrata pred vsem novim, pa je začuda prodrl z drznimi slikarskimi novostmi Goya. Pisatelj je z izredno razgledanostjo slikovito prikazal tedanjo atmosfero časa, dogodki in osebe z vitalno plastiko oživotvorijo kos preteklosti. Prvi roman — kot ga imenuje Feuchtwanger — opisuje iz te sredine vzpon Goye do dvornega slikarja vse do »Caprichov«, ki tvorijo nekak miselni preokret. Uvodni akord je pisatelj ubral v srečanje med vojvodinjo Albo in Goyo, poudaril slikarjevo strastno, a nesrečno ljubezen do vojvodinje. Prvi roman o Goyi, ki se konča ob smrti vojvodinje Albe, podaja le kos življenja Goye. Ali je Feuchtwanger uspel napisati drugi roman o Goyi, ali pa je smrt pretrgala pisateljevo namero, ni znano. Četudi bi Goyeva biografija ostala torzo, je roman močno oblikovano delo, ki v taki obliki zasluži zanimanje pa tudi polno priznanje. Ob koncu so pridodane številne reprodukcije, ki naj dopolnijo bralčevo predstavo o slikarski zmogljivosti Goye in ojajšajo razumeva njenjegove miselnosti. Za boljše razumevanje celotnega dela Goye smuži kot dopolnilo prevod Krleževega eseja o slikarju.

Madžarski pisatelj Zsolt Harsanyi je v **»Madžarski rapsodiji«** prikazal življenjsko pot velikega pianista, skladatelja in dirigenta Franza Liszta. Pisatelj spremlja Liszta od prvih nastopov v fantovskih letih do samotne smrti starca, ki moleduje za ljubezen svoje hčere. Lisztovo neustaljeno življenje, ki je vsled nemirnega duha potekalo na vseh koncih Evrope, je nudilo pisatelju široko panoramo, kjer je lahko vpletel vrsto osebnosti in dogodkov iz tedanjih kulturnih in javnih krogov. Romantični čas, v katerem je živel Liszt, se je odrazil tudi v komponistovem življenju, ne le v delu. Zato bo bralec z večjim umevanjem sledil in vrednotil Lisztovo glasbeno delo, ki je doprineslo mnoge muzikalne novosti. Kljub romantični barvitosti, ki jo snov sama ponuja, je Harsanyi z mero za stvarnost prikazal usodo večnega iskalca lepote in ljubezni. Pisatelj je zastavil pero po ustaljenih poteh biografskih romanopiscev. Bralcu bo dobrodošel sestavek Branka Rudolfa »O osebnosti Franza Liszta«. Knjigo je v tekočem prevodu podala Gema Hafner, Oton Polak pa je izdelal precej enostavno opremo. Knjiga je izšla pri mariborski založbi Obzorja.

Bralci, ki poznajo la Mure-ov roman »Moulin Rouge«, imajo topot priložnost, da se seznanijo z biografskim delom »Onkraj sle«. Pierre la Mure je v tem delu predstavil skladatelja Felixa Mendelssohna. Že za prolog je pisatelj postavil sliko Johanna Sebastiana Bacha, ki v tedanjem času ni bil priznan, Mendelssohn, ki je zgodaj zaslovel kot komponist z izrednim liričnim občutjem, je tudi odkril svetu lepoto že pozabljene glasbe J. S. Bacha. Mendelssohn je živel kratko, a razgibano in umetniško polno življenje. Čustvena narava mu je narekovala raznovrstne skladbe, pri tem pa spoznavamo njegovo izrazito umetniško naturo, ki ji je pisatelj dal poudarek. Romantični čas in burne dogodke je la Mure podal ob Mendelssohnovem liku. Knjiga je izšla pri Novi ljudski knjižnici v Cankarjevi založbi. Roman je prevedel Janko Moder, okusno opremo pa je izdelal Karel Hrovatin.

KULTURNI GLOBUS

Festival filma za mladino v Benetkah. Od 27. julija do 1. avgusta je v Benetkah najavljen festival mladinskega filma. Predstavniki italijanske kinematografije so povabili v Žirijo zagrebškega filmskega delavca Branka Majerja, ki je vabilo sprejel. To je že tretji primer, da so prireditelji festivalov filma povabili naše filmske delavce med člane žirije, kar je lepo priznanje domači filmski ustvarjalnosti.

Dobrodelna akcija umetnikov za ponesrečence v Frejusu. Akcija likovnih umetnikov v Franciji, ki so darovali slike za dobrodelne namene, je lepo uspela. Umetnine so prodali na dražbi. Izkupiček pa je namenjen ponesrečencem katastrofe v Frejusu. Izkupiček znaša 1 milijon 107.800 težkih frankov. Najbolje so prodali Picassovo tihožitje — 282.000 frankov, slika Juana Miroa je stala 128.000, dela Chagalla, Rououlta, ter ostalih so licitirali znatno niže.

Slikarska razstava v Domu JNA v Beogradu. V Beogradu so v Domu JNA priredili zanimivo razstavo. Na razstavi so prikazana likovna dela enajstih domačih umetnikov, ki so bili nagrajeni preteklo leto s prvo nagrado na bienalih in mednarodnih razstavah.

Proslave 150-letnice Chopinovega rojstva. Povsod po svetu proslavljajo obletnico Chopinovega rojstva. Zlasti svečane bodo proslave na Poljskem, kjer bodo letošnje leto takorekoč posvetili spominu velikega komponista in borca za svobodo. Na glavno predstavo so povabili med številnimi tujimi glasbeniki tudi pianista Arturja Rubinsteina.

Prvi zvezek likovne enciklopedije. Leksikonografski zavod FLRJ v Zagrebu je izdal prvi zvezek likovne enciklopedije, ki ima gelsa od A-Čus. Prvotno zamisel, da bi likovni leksikon natisnili v dveh zvezkih, so spremenili, celotna likovna enciklopedija bo štela 8 zvezkov. Prva knjiga je izredno bogata na slikovnem gradivu, pri sestavljanju so sodelovali strokovnjaki iz vse države.

Napad na Marina Držića. Ena izmed zadnjih številk italijanske revije »La revista Dalmatica« je objavila obširen esej Iolande Marchiori, ki je pod naslovom »Vplivi italijanske komedije na ‚Dunda Maroja' Marina Držića« postavila svoje trditve o originalnosti »Dunda Maroja«. Italijanska literarna zgodovinarka je vzporejala Držićevo komedijo z odlomki malopoznanih italijanskih komediografov XVI. stoletja ter se trudila, da bi uverila bralce, da Držićev »Dundo Maroje« močno sloni na italijanskih vzorih. Ta trditev ni povsem nova, že nekoč so se nekateri italijanski pisci trudili, da bi iz Držića napravili Italijana. Začuda pa je avtorica obšla zbornik »Marin Držić 1508—1958«, kjer bi med 25 sestavki naših znanstvenikov lahko našla dovolj gradiva, kjer bi se poučila o Držićevem delu in ustvarjanju ter ne bi postavljala vprašanja originalnosti »Dunda Maroja«.

Odkritja sovjetskih arheologov. Sovjetski arheologi so prišli do pomembnih odkritij v Sibiriji. Našli so predzgodovinske risbe, ki po vrednosti ne zaostajajo za onimi v Franciji in Španiji. Slike predstavljajo prizore z lova, domače življenje in podobe vračev.

Povabilo v Toronto in Turin. Po uspeli pariški razstavi slik so povabili Miljenka Stančiča v kanadsko mesto Toronto. Neka turinska galerija je naprosila zagrebškega slikarja, da bi se odzval vabilu. Kritika je ob priliki pariške razstave našla zelo pohvalne besede, nekaj Stančičevih slik pa je bilo odkupljenih za galerijo.

NOVA REVIJA: »TEHNIČNO VASPITANJE«

V Beogradu je začela izhajati nova revija, ki je namenjena tehnični vzgoji mladine v šoli. Za ta novi predmet v naših šolah nimamo posebej šolanih kadrov niti ni na razpolago dovolj primerne literature, ki bi v zgoščeni obliki, vendar izčrpno seznanjala ne le z novimi tehničnimi dosežki, temveč tudi z osnovnimi načeli proizvodnje; pouk tega predmeta se bo moral bolj kot doslej preusmeriti na podjetja, na proizvodnjo in tehniko v proizvodnji. Praktično delo učencev v šolskih delavnicah, na ekonomijah ipd. ima vse preveč obrtniški značaj in je dostikrat docela ločeno od proučevanja osnov znanosti; s tem pa ne dosega zastavljenega smotra tehnične vzgoje.

Naša pedagoška znanost in praksa se bosta morali sprijeti z nekaterimi važnimi vprašanji tehnične vzgoje v splošnoizobraževalnih šolah: potrebno bo ugotoviti, kakšna naj bo vsebina, organizacija in metodika dela učencev v šolski delavnici, na šolskem vrtu, ekonomiji itd., dalje, kako je treba organizirati praktično delo učencev v šoli, ekskurzije v podjetja, najti povezavo med praktičnim delom učencev in proučevanjem znanosti, izdelati podrobno analizo osnovnih vej proizvodnje itd.

Namen revije **»Tehniško vaspitanje«** je v tem, da bo nudila konkretno pomoč učiteljem tehnične vzgoje. V njej bodo našli uporabno gradivo učitelji matematike, fizike, kemije, biologije, posebno pa še vodje šolskih delavnic.

Letno bo izšlo 10 številk, naročnina pa znaša 1200 dinarjev. Izdaja jo »Tehnička knjiga«, Beograd. Na ta naslov pošiljajte naročila in denar.

MLADINSKA KNJIGA
Ljubljana, Tomšičeva 2

V februarju so izšle naslednje knjige:

51. knjiga Čebelice:
Fran Milčinski: SKAVT PETER IN DOBRA VOLJA, broš. 60, kart. 160 din;

62. knjiga Sinjega galeba:
Fran Milčinski: SKAVT PETER, broš. 150, kart. 300 dinarjev;

33. knjiga Kondorja:
Sofokles: KRALJ OIDIPUS, broš 150, kart. 360 din;

3. knjiga Globusa:
Tibor Sekelj: NEPAL ODPIRA VRATA, ppl. 700 din,

Zbirka Igra in delo:
Marija Vogelnik: PAPIRNATA PLASTIKA, broš. 85 dinarjev.

Knjige po zgoraj označenih cenah dobe samo tisti, ki so naročili zbirko za vse leto.

Seminar za izredne slušatelje pedagogike in psihologije

V začetku februarja je Psihološki inštitut v Ljubljani organiziral seminar za izredne slušatelje pedagogike in psihologije. Seminar je obsegal praktične vaje iz obče psihologije, ker izredni študij te stroke ni mogoč brez praktičnega dela. Slušatelji so po programu za zimski semester obdelali nekaj najvažnejših poglavij s področja občutkov in zaznav. Vaje so vodili asistenti in demonstratorji Psihološkega inštituta. Ob zaključku letnega semestra predvidevajo daljši seminar, kjer bodo obdelali program tega semestra, poleg tega pa bodo organizirali predavanja iz statistike za psihologe in z drugih področij te stroke. Poleg tega predvidevajo, da bodo redni slušatelji že v kratkem izdali skripta predavanj iz zimskega semestra, da bi se izredni kolegi lahko pripravljali za preizkusne izpite. Vsi omenjeni ukrepi so oblika pomoči izrednim slušateljem pedagogike in psihologije, da bi laže in bolj uspešno študirali. D. M.

Vajenska mladina na snežnih poljanah

Teden dni ni preveč... A vendar: dva smučarska tečaja, organizirana za prijatelje belih poljan v Planici, za časa zimskih počitnic sta bila dovolj, da sta privabila v okolje naše Gornjesavske doline nič manj kot 100 pripadnikov naše delavske mladine, vajencev in vajenk, ljubljanskih vajenskih šol.

Vse je šlo v redu. Deževno vreme je bilo dovolj prizanesljivo, dom Jalovec je nudil ustrezno streho, skratka: smučarji-mladinci so se počutili v Planici kar izvrstno. In kako tudi ne, ko pa je nad vso športno družino, bdel preizkušeni prijatelj telesne vzgoje, športnik in inšpektor tovariš France Borko s svojimi bogatimi izkustvi.

Hvala in zahvala vsem, ki so oba enotedenska tečaja materialno omogočili!

Delovna vzgoja v ukrajinskih šolah

V ukrajinski socialistični republike so izdelali program delovne vzgoje šolske mladine, posebej za otroke v šolah, v internatih in dečjih domovih. V splošno izobraževalnih šolah so delili delovno vzgojo na delo doma in na delo v šoli. Domače delo obsega: skrb za obleko, obutev, pospravljanje stanovanja, pripravljanje in serviranje hrane ter nege malčkov. V programu so navedena tudi dela, ki jih otroci ne smejo opravljati, ker so zanje škodljiva ali nevarna. Izdali bodo poseben priročnik za ta pouk posebej za otroke in posebej za učitelje.

Iz prakse za prakso

Smo v tretjem letu izvajanja šolske reforme, ki je po učnih načrtih zajela do sedaj prvi do peti razred. Družbeni činitelji, ki so zadolženi za napredek mladine, bodo morali skrbno pretehtati ukrepe, da bi ob koncu šolskega leta mogli ugotoviti, da je šolska reforma uspela tako, kakor smo uspeli v gospodarskem in družbenem razvoju. Zakon o osnovnih šolah obvezuje šolske odbore, učiteljske zbore in skupnosti učencev, da skrbe za čim boljši učni uspeh.

Za sedaj bi vzeli v pretres prvi razred osnovnih šol. V lanskem šolskem letu je bilo v Sloveniji v prvih razredih 35.971 učencev, od katerih ni dovršilo razreda 4941 ali 13,7 %, v tekočem šolskem letu je v prvem razredu 35.805 učencev.

Ako ostanemo pri istem načinu učnega in vzgojnega dela in pri enakem merilu za ocenjevanje, bo tudi letos blizu 5000 negativno ocenjenih učencev. Nekateri tovariši pravijo, bomo dali pozitivne ocene, pa bo procent boljši. Drugi pravijo, da bo treba pritegniti starše in množične organizacije, da bodo nudile pomoč šibkejšim učencem in jim pomagale preko šolskih čeri. Dajanje boljših ocen brez ustreznega stvarnega znanja pri učencih bi pomenilo nižanje ravni vsega šolskega dela in slepitev javnosti s šolsko reformo. Glede drugega načina pa moramo poudariti, da pomoč staršev in množičnih organizacij ne odvezuje učno osebje, da ne bi sámo zastavilo vseh sil, da v okviru danih možnosti doseže boljše uspehe. Poiskati moramo najprej slabosti našega dela in jih odpraviti ter tako dvigniti raven šolskega dela, ker v tem pogledu smo do zdaj še zelo malo napravili. Učno delo gre po starih izvoženih tirih, čeprav imamo že dve leti nove učne načrte za prve razrede.

Ob katerih predmetih se spotakne največ učencev v prvem razredu? Vsak učitelj, elementarec, ve, da dela **branje** največ težav, čeprav sta tudi **pismeno izražanje** in **računstvo** boleči točki prvenčkov.

Ni tukaj mesto, da bi ponavljali obče znana metodična navodila za pouk branja v prvem razredu, pokazati bi le hoteli na nekatere težave, na katere naleti učitelj pri obravnavi glasov in črk ter pri utrjevanju bralne tehnike. Zato bi se danes omejili le na branje.

Za mnoge šole v mestih in industrijskih krajih ne pride to tako močno do izraza, ker večina učencev že pri vstopu v šolo pozna nekaj ali celo vse črke in posamezniki kar dobro berejo. Gre za učence v tistih krajih, kjer otrok ne dobi dovolj pobud iz kulturnega življenja v svoji okolici, da bi ob šolskem delu dobro uspeval. Če tu ali tam pomagajo starši ali sorodniki otroku pri branju, je to bolj v škodo kakor v korist. Običajno zagreše dve težki napaki, ki delata učitelju hude preglavice. Prva napaka je slabo izgovarjanje soglasnikov, ki jih izgovarjajo s polglasnikom, kar dela otrokom pozneje pri vezanju glasov v besede velike težkoče. Druga napaka je v tem, da pri vezanju glasov v besede najprej besede glaskujejo in nato izgovorijo celo besedo. To je stara metoda, ki jo že petdeset let preganjamo iz naših šol, pa je v nekaterih krajih še vedno trdno zakoreninjena. Glaskovanje zavira smiselno in tekoče, gladko branje, da na takih šolah dobimo še v tretjem ali celo četrtem razredu učence, ki love črke, ne razumejo pa vsebine in se pri branju zaletavajo, ker lahke, enozložne besede preberejo ob prvem pogledu, daljše in težje s soglasniškimi skupinami pa najprej glaskujejo in nato hitro preberejo.

Prvo napako zagreše tudi nekateri učitelji, ki sami ne pazijo dovolj na izgovarjavo posameznih glasov ter se te hibe mnogi niti ne zavedajo. Priporočljivo bi bilo, da bi naši prosvetni svetovalci imeli s seboj magnetofone, da bi posneli učiteljev govor in mu ga predvajali, da bi slišal svoj govor. Učitelji, elementarci bi tu pa tam morali prositi katerega tovariša ali upravitelja, da bi poslušal njihov govor pri pouku in jih opozoril na morebitne pogreške. Čista in lepa izgovarjava glasov je težka in se je je treba skrbno učiti. Nekaterim učiteljem je glavna skrb pri začetnem pouku branja črka, t. j. grafični simbol za glas, vendar je glas primaren, zato važnejši kot črka. Analitična metoda začetnega pouka branja vzame glas v besedi, kjer se ob vsaki vezavi z drugimi glasovi modulira in stopi v besedno celoto, toda pri analizi moramo prav tako navajati učenca na čisto izgovarjavo soglasnikov.

Druga težava pri začetnem branju po sintetični metodi je vezava glasov v besede. Ob dobro izvedeni analitični metodi branja to oviro mnogo laže obvladamo. Vezanje prvih besed mora biti tako temeljito, da vsi učenci razumejo to in se nauče. Bolje je, da se porabi za prve vezave teden časa več, kakor pa prehitro preide najtežji del bralnega pouka, kar dela mnogim učencem pozneje velike težave. Učitelj mora porabiti čimveč učil in vseh pripomočkov, ki so mu na razpolago, da naporno in za učence dolgočasno delo poživi in napravi zanimivo. Prve besede morajo biti lahke in razumljive; učenec naj spozna, da vse, kar prebere, nekaj pomeni. Razumeti smisel prebrane snovi je glavna naloga branja, za to je treba skrbeti že od začetka.

Nekateri učenci se besedilo iz čitanke nauče na pamet že po dvakratnem branju, ko ga samo slišijo, ne da bi poznali črke in znali vezati glasove v besede. Ako ni učitelj dovolj pazljiv, niti ne opazi, da učenec bere na pamet, čeprav ne zna brati. Tej nepriliki se izognemo, ako pri obravnavi novega glasu in črke uporabimo sliko in besedilo, ki smo ga sami pripravili, tekst v berilu porabimo samo za kratko vajo v branju v šoli in za domačo vajo. Berilo s svojimi teksti ne more biti izhodišče za obravnavo glasov in črk.

Male tiskane črke

Ob koncu prvega polletja pričnemo s prehodom od velikih tiskanih črk na male tiskane. V prejšnjih izdajah beril je bil prehod metodično naznačen, sedaj ni več tako izdelan, ker mislimo, da je to dovolj obdelano v metodiki. Genetična razvrstitev črk v berilu povzroča nekatere težkoče učencem; zaporedoma se obravnavajo podobni glasovi in črke po sorodnosti. Pri podrobnem pregledu bralnega procesa pri učencih ugotavljamo, da učenci zamenjujejo glasove in črke, ki so si podobne (b, p; d, t; k, h; m, n; ...). Še v tretjem ali celo v četrtem razredu dobimo učence, ki te črke zamenjujejo ali jih ne poznajo. V starejših metodikah so priporočali, naj podobne glasove in po obliki podobne črke medsebojno primerjamo in učencem podrobno pokažemo razlike. Izkustva kažejo, da s tem grešimo proti zakonom asociacije iz psihologije, ker je s primerjanjem in istočasnim obravnavanjem podobnih glasov in podobnih črk ustvarijo v otrokovi duševnosti sklopi predstav, ki so tako trdno povezani, da vidna slika ene črke pobudi tudi predstavo druge sorodne črke ali glasu in tako nastanejo pri bralnem procesu odmori, med katerimi otrok premišljuje, katera črka je pravzaprav v besedi. Godi se mu tako kakor nam, ako nas v naglici kdo vpraša, kaj je anoda, kaj je katoda (stalaktiti, stalagmiti); saj vemo, da je ena pozitivna, druga negativna, toda v tem trenutku se nam lahko pomešajo pojmi. Tudi otrok ve, da je ena črka p, druga b, toda katera je ravno tukaj, to ga spravi v dilemo, ki mu vzame nekaj časa za razmišljanje. Zaradi tega se moramo varovati, da ne ustvarjamo v otrokovi zavesti takih predstavnih sklopov, ki bi ovirali bralni proces. Dveh podobnih glasov ne smemo obravnavati zaporedoma, prav tako ne dveh podobnih črk; med nje vrinemo glasove in črke, za katere smo prepričani, da jih ne bodo zamenjavali. Vsako črko in vsak glas posebej temeljito obdelamo, posebno tiste, ki so nevarne, da jih učenci zamenjujejo, pri tem pa nobenega primerjanja, da jih v otrokovi zavesti čimbolj izoliramo. Z nekoliko domišljije lahko oživimo posamezne črke, da si jih otrok laže zapomni. Narišimo malo tiskano črko o čez celo tablo, dostavimo ji noge in rokce pa zadnji krožek narišimo v obliki koša, pa bo otrokom tako bolj všeč. Pustimo otroški fantaziji široko možnost ustvarjanja in izživljanja, pa ne bo težav, ker bodo pri vsaki črki našli kako značilno potezo ali ji dodali kak okrasek.

V LETU 1960 BOMO ZAČELI IZDAJATI

knjižno zbirko

»KIOSK«

Vsebovala bo 6 knjig po 200 dinarjev

Od tega bodo 3 izšle pomladi, druge 3 pa jeseni

Mihail Šolohov: ČLOVEKOVA USODA

Friedrich Dürrenmatt: SODNIK IN NJEGOV RABELJ

Erich Kästner: UKRADENA MINIATURA

Erskine Caldwell: LJUBEZEN IN DENAR

Branko Čopić: OSLOVSKA LETA

Zane Grey: ŽELEZNA CESTA

Vsa naročila sprejema:

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE

LJUBLJANA — MESTNI TRG 26
ČOPOVA ULICA 3
TRG REVOLUCIJE 19

CELJE — TRG V. KONGRESA 3

Knjižnica za moderne tuje jezike

Društvo za moderne tuje jezike v Ljubljani je ustanovilo knjižnico metodske literature, učbenikov, slovarjev in drugih priročnikov za vprašanja pouka tujih modernih jezikov, da bi s tem podprlo svoje člane pri njihovem študiju. Vse nabave, knjižne in časopisne, bomo objavljali v Prosvetnem delavcu. Knjige in časopise si člani lahko brezplačno izposodijo za mesec dni, po potrebi lahko izposojni rok še dvakrat podaljšajo, vendar morajo svojo željo sporočiti pred koncem roka, ker se izposojni rok ne podaljša, če so še drugi interesenti, ki čakajo na knjigo. Knjige pošlje društvo tudi izven Ljubljane, vendar gredo stroški pošiljanja na račun izposojevalca.

Kdor ne vrne knjige ali časopisa ob času, plača za vsak načeti izposojni rok zamudnino v višini 5 % nabavne cene knjige. Prav tako odgovarja izposojevalec materialno za vse poškodbe in za izgubo knjige. Pri osebnem prevzemu podpiše izposojevalec reverz, pri pismenem naročilu pa velja za reverz naročilo.

Slovarjev in priročnikov ne izposojamo na dom. Za uporabo jih dobite pri tov. Tatjani Srebot na gimnaziji, Šubičeva ul. 1 v Ljubljani, ki prevzema vsa naročila in opravlja izposojo.

Knjižnica je interna društvena, namenjena samo članom. Zaradi tega ne pozabite vstopiti v Društvo za moderne tuje jezike v Ljubljani ali v Mariboru.

1. An Outline of English Phonetics by Daniel Jones, Cambridge 1957.
2. A Handbook of English Grammar by R. W. Zandvoort, London 1958.
3. A. Book of English Proverbs by V. H. Collins, London 1959.
4. A Second Book of English Idioms by V. H. Collins, London 1958.
5. A Grammar of Modern English for Foreign Students by Cyril Miller, London 1957.
6. The Use of Tenses in English by J. Millington-Ward, London 1955.
7. Peculiarities in English, by J. Millington-Ward, London 1957.
8. A Book of English Idioms with Explanations by V. H. Collins, London 1958.
9. Living English Structure by W. S. Allen, London 1959.
10. A Guide to Patterns and Usage in English by A. S. Hornby, London 1957.
11. Essentials of English Grammar by O. Jespersen, London 1957.
12. A Grammar of Spoken English by Palmer and Blandford, Cambridge 1959.
13. English Pattern Practices, establishing the patterns as habits by R. Lado and C. C. Fries, Michigan 1958.
14. English Sentence Patterns, An Oral Approach by R. Lado and C. C. Fries, Michigan 1958.
15. Teaching and Learning English as a Foreign Language by C. C. Fries, Michigan 1957.
16. Shakespeare Manual for Schools by W. A. Illsley, Cambridge 1957.
17. An Intermediate English Course for Adult Learners by D. H. Spencer and A. S. Hornby, London 1959.
18. Language, Its Nature Development and Origin by O. Jespersen, London 1954.
19. A Handbook of English Intonation by L. E. Armstrong and I. C. Ward, Cambridge 1959.
20. Common English Proverbs by A. Johnson, London 1958.
21. Modern Methods of Teaching English as a Foreign Language. A Guide to Modern Materials by A. Cochran, Washington 1954.
22. Pronunciation Course in English for Foreign Students by K. Croft, Washington.
23. Spoken English as a Foreign Language. Instructor's Manual by W. E. Welmers, Washington 1953.
24. 357 Songs We Love to Sing, Minneapolis 1938.
25. American Mountain Songs, collected by E. P. Richardson, USA 1953.
26. Business English Workbook. Selected and Prepared by the Editorial Staff US Armed Forces Institute. USA 1941.
27. Pronunciation Drills in English by E. F. Harllee, USA 1947.
28. Daily Drills in Language Skills by E. A. Betts, H. A. Greene and M. L. Arey. Grade V. New York 1950.
29. A Manual for the teaching of American English to Spanish-speaking children in Puerto Rico. Part II. Puerto Rico 1949.
30. Structural Notes and Corpus. A Basis for the Preparation of Materials to Teach English as a Foreign Language. Book II. Washington 1954.
31. English in Action. Practice Book S 4 by J. C. Tressler, Boston 1946.
32. English in Action. Practice Book T 4 by J. C. Tressler, Boston 1946.
33. English in Action. Practice Book U 4 by J. C. Tressler, Boston 1947.
34. English in Action. Practice Book V 4 by J. C. Tressler, Boston 1947.
35. Words on Paper. First Steps in Reading by I. A. Richards and C. Gibson, Cambridge Mass. 1943.
36. Learning the English Language. Book I and book III. Produced by the English Language Research Inc. USA 1942.
37. The Teaching of Structural Words and Sentence Patterns. Stage One. By A. S. Hornby, London 1959.
38. A Bridge to English. An illustrated Course for Foreign Students by A. F. Scott/Kathleen Box. Book 1 and 2. London 1958.
39. Oxford Progressive English for Adult Learners by A. S. Hornby. Book 3 with Teacher's Handbook. London 1958.
40. Der Kinderduden.

Prosvetni delavec

Izdajatelj: Republiški odbor Sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev LRS — List izhaja štirinajstdnevno — Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Drago Ham — Naslov uredništva: Ljubljana, Kopitarjeva 2 — Telefon uredništva: 39-181 do 185, int. 366 — Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1 — Telefon uprave: 22-284 — Letna naročnina 300 din — Štev. ček. rač.: 600-70/3-140 — Tiska ČZP »Ljudska pravica« — Poštnina plačana v gotovini

PRAVNI NASVETI

P. N.:

Vprašanje: Koliko znaša učna obveznost absolventa Višje pedagoške šole, ki še ni opravil diplome, poučuje pa v 5. in 6. razredu? Kakšen honorar mu pripada za nadurno delo?

Odgovor: Dokler absolvent Višje pedagoške šole še ni diplomiral, ga ni možno uvrščati med uslužbence z višjo šolsko izobrazbo. Dokler ne boste imeli diplome, ste torej še vedno uslužbenec s srednjo strokovno izobrazbo, v Vašem primeru verjetno učitelj. Ker pa poučujete v 5. in 6. razredu — verjetno na 8-letki — znaša Vaša učna obveznost 25 učnih ur na teden.

Ker poučujete v 5. in 6. razredu, kar bi pred šolsko reformo bila 1. in 2. razred gimnazije, smo mnenja, da Vam kot učitelju ali strokovnemu učitelju (kakšen naziv imate, ne vemo) pripada za nadurno delo honorar po 120 din od učne ure; ko pa boste postali predmetni učitelj, se bo ta honorar zvišal na 150 din od učne ure — seveda po današnjih predpisih.

I. B.:

Vprašanje: V šolskem letu 1942/43 ste poučevali na Kanalskem vrhu še pod Italijo. Po kapitulaciji Italije pa so ostale vse šole na Primorskem, razen v mestih, zaprte do maja 1954. Vprašujete, če se Vam bo čas, ko so bile šole zaprte in ko niste poučevali, priznal v pokojninsko dobo?

Odgovor: Predpostavljamo, da ste v času, ko so bile šole zaprte in ko niste mogli poučevati, ostali v delovnem razmerju, ker to ni prenehalo, če so bile šole zaprte. Ves ta čas se Vam mora šteti v pokojninsko dobo, in to po čl. 28 Zakona o pokojninskem zavarovanju, ki pravi, da se prizna v delovno dobo zavarovancu tudi čas, prebit v delovnem razmerju v Italiji ali na okupiranem območju do 15. septembra 1947, če je zavarovanec postal jugoslovanski državljan na podlagi mirovne pogodbe z Italijo. To pa je pri Vas slučaj.

B. E.:

Vprašanje: Poučujete na enooddelčni niže organizirani osnovni šoli ves dan in imate tedensko 15 nadur, za kar prejemate le mesečni pavšal 3000 din. Zanima Vas, če imate pravico, da se Vam plača sleherne nadure, kakor se to plačuje na više organiziranih šolah. Pravite, da ste se glede tega vprašanja pozanimali na občini, pa so Vam odvrnili, da bo to urejeno v kratkem.

Odgovor: Res se dela na tem, da bi se odlok o honorarni službi, o delovni obveznosti in nagrajevanja za nadurne delo v prosvetno-znanstveni službi (Ur. list LRS št. 6/1956) prilagodilo reformirani šoli in današnjim prilikam, ne vemo Vam pa povedati, kdaj bo nov odlok objavljen in kakšen bo. Zato je še vedno v veljavi prej navedeni odlok. Pod II. toč. 6 tega odloka pa pripada učnemu osebju na niže organiziranih osnovnih šolah, ki poučujejo 35 ur na teden, mesečni honorar 3000 din. Zato ne morete imeti sleherne nadure posebej plačane.

K. N.:

Vprašanje: Kaj pripada učiteljici, ki je za tri mesece dodeljena na šolo v drugem kraju s težjimi življenjskimi pogoji?

Odgovor: Iz Vašega vprašanja izhaja, da ste začasno poslani na delo v drug kraj. Po 9. čl. Uredbe o potnih in selitvenih stroških (Ur. list FLRJ št. 28/55) pripada uslužbencu, ki je začasno poslan na delo v drug kraj, za prvih 30 dni cela dnevnica, potem pa 75 % dnevnice. Po 10. čl. iste uredbe pa se dnevnica za začasno napotitev uslužbenca — seveda tudi učiteljice — na delo v drug kraj lahko zmanjša do 25 %, če sta za uslužbence ob ugodnih pogojih organizirani prehrana ali nastanitev, in do 50 %, če je organizirano oboje. Odločbo o takem znižanju dnevnice pa mora izdati Vaša delodajalka.

P. M.:

Vprašanje: V začetku leta 1959 ste izvedeli na občini, da boste od januarja 1959 dalje prejemali posebne dodatke. Vaša občina je v zvezi s tem izdala tudi odločbe, ki so bile poslane v potrditev na Svet za šolstvo LRS. Niste nam pa povedali, kakšna je usoda teh odločb, če so bile potrjene ali ne. Vaša občina je imela že rezervirana sredstva za izplačevanje teh dodatkov, pa do izplačil ni prišlo, češ da niso vse občine okraja zagotovile potrebnih denarnih sredstev in da boste te posebne dodatke prejemali od 1. januarja 1960 dalje. Ker še sedaj ničesar ne veste, Vas zanima, če lahko računate s temi dodatki in se pri tem sklicujete na zvezni uradni list.

Odgovor: V Ur. listu FLRJ št. 5/1959 je bil objavljen odlok Zveznega izvršnega sveta o okvirih za uvedbo posebnega dodatka za učno in vzgojno osebje na šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih. Ta odlok velja od dneva objave v Uradnem listu, t. j. od 4. februarja 1959. Odlok določa, da se lahko za učno in vzgojno osebje, ki je stalno zaposleno na šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih, uvede poseben mesečni dodatek, ki znaša za delo n. pr. v krajih, kjer so delovni pogoji in življenjske razmere izredno hude, do 5000 din. Vseh primerov, ki jih navaja odlok, ne bomo tu navedli, saj imate brez dvoma Uradni list pri rokah. Opozoriti pa Vas moramo, da mora okrajni ljudski odbor določiti, kateri kraji se štejejo v smislu tega odloka za kraje, v katerih so delovni pogoji in življenjske razmere izredno hude. Za takšne kraje se štejejo zlasti kraji v gospodarsko nerazvitih in težko dostopnih predelih, kjer ni pogojev za normalno zadovoljevanje glavnih življenjskih potreb in so oddaljeni od rednega prometa.

Uvedba tega posebnega dodatka pa ni obvezna, ker navedeni odlok izrecno določa, da se ta posebni dodatek lahko uvede.

S. S.:

Vprašanje: Do 31. X. 1959 ste poučevali v višjih razredih osnovne šole, nato pa ste bili upokojeni. V šolskem letu 1958/59 in v šolskem letu 1959/60 se niste poslužili pravice do znižane učne obveznosti za dve učni uri na teden, čeprav ste že imeli nad 30 let službe in hočete vedeti, če imate pravico zahtevati honorar za učne ure, opravljene preko učne obveznosti?

Odgovor: Po točki 19 odloka o honorarni službi, o delovni obveznosti in o nagrajevanju za nadurno delo (Uradni list LRS št. 6/1956) se zniža učna obveznost za dve učni uri na teden uslužbencu, ki ima nad 30 let službe. Ker ste poučevali več, kakor je znašala Vaša učna obveznost, imate po našem mnenju pravico do honorarja za vse opravljene učne ure nad učno obveznostjo. Svojo pravico pa morate pravočasno uveljaviti, ker terjatve uslužbencev iz delovnega razmerja zastarajo v dveh letih. Zastaranje pa se ne prekine s postavitvijo zahteve ali s kakšnim dopisom, temveč le z vložitvijo tožbe pri sodišču, ali pa, če dolžnik dolg prizna.

S. C.:

Vprašanje: Ali so snažilke v šolah upravičene zahtevati brezplačno delovno obleko?

Odgovor: Po čl. 41. Uredbe o plačah tehničnega osebja in pomožnih uslužbencev (Uradni list FLRJ št. 7/58) dobiva tehnično osebje, ki opravlja delo ali dela na delovnih mestih, na katerih se obleka in obutev bolj obrablja kot navadno, brezplačno delovno obleko in obutev. Isto pravico imajo tudi pomožni uslužbenci pri določenih organih oz. zavodih, če je to potrebno za reprezentanco. Na katerih mestih dobiva tehnično osebje in pomožni uslužbenci delovne obleke, pa določa Sekretariat zveznega izvršnega sveta za občo upravo. Kolikor nam je znano, pa Sekretariat ZIS za občo upravo ni izdal še nobnega tozadevnega navodila.

Po našem mnenju se vsaj obleka snažilk na šolah bolj obrablja kakor navadno in smo zato mnenja, da jim delovna obleka pripada.

P. M.:

Vprašanje: Zanima Vas, če veljajo zakoniti predpisi o skrajšanem delovnem času 6 mesecev po porodu tudi v učiteljskem poklicu in ali je razlika v tem, če mati otroka doji ali ne?

Odgovor: Odgovor na Vaše vprašanje boste našli pod šifro F. D. v št. 15 našega glasila z dne 6. X. 1959. Dodati je treba samo to, da po našem mnenju ni razlike v tem, če mati otroka doji ali ne.

Vprašanje: Koliko drv pripada učiteljskemu paru z dvema otrokoma?

Odgovor: Na Vaše vprašanje smo že večkrat odgovorili v našem glasilu. Po Uredbi (Uradni list LRS št. 22/1950) pripada poročenim učiteljem z otroki glede na število otrok po 5—6 pr. m drv in 500—1000 kg premoga. Če ni premoga, imate pravico do sorazmerno večje količine drv, pri čemer se računa 1 pr. m drv za 750 kg premoga. Do nadaljnjega je citirana uredba še v veljavi, vendar Vas opozarjamo na članek, ki je bil objavljen v našem glasilu št. 20 dne 23. XII. 1959 pod naslovom »Seja Sveta za šolstvo LRS«.

J. V. — V.:

VPRAŠANJE: Poučujete v 3. razredu, kjer je učna obveznost tedensko 25 ur. Ker pa imate otroka, ki še ni star 6 mesecev, ste mnenja, da imate pravico delati skrajšan delovni čas. Poučujete 4 ure dnevno in ker bi Vaš skrajšani delovni čas znašal 13 ur na teden, ste mnenja, da bi se Vam moralo vse ostale ure preko 13 ur šteti kot nadure.

ODGOVOR: Po 65. čl. Zakona o delovnih razmerjih ima mati pravico delati skrajšan delovni čas 6 mesecev po porodu, da bi mogla hraniti otroka. Topogledno Vas opozarjamo na naš odgovor pod šifro F. D. v št. 15 našega glasila z dne 6. oktobra 1959, kjer boste našli odgovor na Vaše vprašanje. Opozoriti pa Vas moramo na to, da je uvodoma navedena pravica vezana na možnost hranjenja otroka in na drugo pravno mišljenje, ki je tako, da prosvetna delavka-mati ne bi imela pravice delati skrajšan delovni čas, da bi mogla hraniti svojega otroka, ker pri njej ne bi bilo nobene ovire, da ne bi mogla normalno, oz. pravilno hraniti svojega otroka.

O nadurah pa v Vašem primeru ne more biti govora, ker tedensko ne prekoračite predpisanih 25 učnih ur.

B. R.:

VPRAŠANJE: Ali še vedno velja uredba o pravici učiteljev, vzgojiteljev in profesorjev do brezplačnega stanovanja in kuriva, objavljena v Uradnem listu LRS št. 22/1950?

ODGOVOR: Ta uredba še vedno velja, vendar bo v najkrajšem času nadomeščena z novo. Prečitajte članek v 20. štev. našega glasila z dne 23. decembra 1959 pod naslovom Seja sveta za šolsvo LRS.

*

Bralce Pravnih nasvetov opozarjamo na naslednje: nasvete dajemo brezplačno, prosimo pa, da vprašalci navedejo v pismih svoje naslove in polna imena, kot se spodobi in ker hkrati vsem odgovarjamo tudi po pošti

Upravni odbor

Zavoda za proučevanje izobraževanja odraslih LRS

Ljubljana — Erjavčeva 18-I.

razpisuje dve delovni mesti za

prosvetne svetovalce

Za navedeni delovni mesti je potrebna višja oziroma visoka šolska izobrazba ali srednja izobrazba s primerno prakso na področju izobraževanja odraslih.

Prošnje z življenjepisom in opisom dosedanjih zaposlitev oddajte do 25. marca 1960 na gornji naslov. Nastop službe takoj.